

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

**ČERVENÝ KŘÍŽ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
V LETECH 1881 - 1918**

Vedoucí práce: doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Romana Tůmová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 4.

2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 23. 6. 2017

Romana Tůmová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. ThDr. Rudolfu Svobodovi, Th.D. za trpělivost, vstřícnost a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	5
1 České Budějovice v letech 1881 – 1918	7
1.1 Přehled obyvatel v Českých Budějovicích v letech 1881 - 1918	7
1.2 Průmysl.....	8
1.3 Sociální problematika a péče o nemocné	9
1.4 Spolky a sdružení	12
2 Červený kříž v Českých Budějovicích v letech 1881 – 1914	14
2.1 Založení spolku Červeného kříže	14
2.2 Členská základna a fungování spolku	16
2.3 Hospodářská činnost a účetnictví spolku	17
2.4 Korespondence mezi Vídní, Prahou a Českými Budějovicemi.....	18
3 Červený kříž v Českých Budějovicích v letech 1914 – 1918	20
3.1 Červený kříž v době válečné	20
3.2 Hospodářská činnost a účetnictví spolku	22
3.3 Korespondence mezi Vídní, Prahou a Českými Budějovicemi.....	27
3.4 Červený kříž v době poválečné	32
Závěr	33
Seznam použitých zdrojů	35
Přílohy	38

Úvod

Tématem této bakalářské práce je zmapování historie Červeného kříže na území Českých Budějovic včetně uvedení předcházejících spolků, tedy spolků, které později přešly pod organizaci Červeného kříže, a to v období od roku 1881 do roku 1918.

Toto téma jsem si zvolila z důvodu osobního vztahu a mé práce v Červeném kříži, který má svým zaměřením velmi blízko k mnoha probíraným sociálním otázkám při mém studiu na vysoké škole.

Má práce bude mít následující strukturu:

V první kapitole se pokusím seznámit čtenáře s krátkým přehledem města České Budějovice v období let 1881 - 1918, jejich obyvatelstvem, jeho národnostním složením, rozvíjejícím se průmyslem a sociálními problémy, které rozvoj průmyslu zapříčinil, sociální problematikou z pohledu nemocnic a jím podobným pomáhajícím zařízením a spolky, které na území města České Budějovice pracovaly.

Ve druhé kapitole se budu věnovat Červenému kříži na území města Českých Budějovic v letech 1881 - 1914, konkrétně jeho založením a fungováním spolku před první světovou válkou. Práce se bude rovněž zabývat stanovami spolku a jejich porovnáním s ostatními stanovami již existujících spolků na území města. V neposlední řadě bych se chtěla zabývat financováním a hospodařením spolku ve výše uvedeném období.

Třetí kapitola se bude zabývat prací Červeného kříže v Českých Budějovicích v letech 1914 - 1918. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o dobu válečnou, budu se zabývat prací Červeného kříže v této složité době nejen z pohledu války a jejích útrap a sociální oblasti, ale rovněž zde bude zmíněna ekonomická stránka včetně financování spolku ve válečných letech.

Vzhledem k tomu, že jsem si vědoma toho, že neexistuje dostatečné množství literatury popisující práci Červeného kříže v Českých Budějovicích v letech 1881 – 1918, budou k vlastní práci použity materiály prostudované ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, v Knihovně Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, dále pak materiály nacházející se v archivu Červeného kříže v Českých Budějovicích a v neposlední řadě také z knihy od autora Josefa Švejnohy „Historie mezinárodního Červeného kříže“. Dalšími

studovanými materiály bude Encyklopedie Českých Budějovic a v neposlední řadě také dobový tisk „Budivoj“, „Hlas lidu“ a „Jihočeské listy“, který v dané době vycházel.

Při zpracování bakalářské práce jsem použila metodu přímou a komparativní.

1 České Budějovice v letech 1881 – 1918

1.1 Přehled obyvatel v Českých Budějovicích v letech 1881 - 1918

Město České Budějovice existovalo v roce 1881 již 616 let. Pozornému čtenáři tedy jistě neuniklo, že město bylo založeno již v roce 1265 jako město královské, a to na rozkaz krále Přemysla Otakara II. Výstavbou města byl pověřen zvíkovský purkrabí Hirzo.¹ Ve výše uvedeném roce bylo vystaveno náměstí s přilehlými ulicemi a zároveň byly vybrány prostory vhodné k založení kláštera, které byly předány představitelům dominikánského řádu.

„V Českých Budějovicích žili obyvatelé české a německé národnosti.“² V roce 1881 se k německé národnosti hlásilo 11 829 osob a 11 812 osob se hlásilo k národnosti české. O deset let později se ovšem situace změnila a počet Čechů ve městě přesáhl již 16 tisíc obyvatel, počet Němců jen necelých 12 tisíc.³

Počet obyvatel rostl i nadále, a to do té míry, že na počátku 20. století jich zde žilo již více než 37 000, z nichž přes 22 000 přiznávalo obcovací řeč českou a necelých 15 000 německou. České Budějovice se v uvedené době dělily do čtyř obvodů. Největší z nich bylo vnitřní město. Dále to bylo Pražské předměstí, Vídeňské předměstí a Linecké předměstí. Ve vnitřním městě a na Lineckém předměstí žili převážně Němci, na Pražském předměstí naopak převažovali Češi.⁴

Porovnáním těchto údajů docházíme k faktu, že na přelomu 20. století již převažuje český mluvící obyvatelstvo nad obyvatelstvem německy mluvícím. Přesto je ale na úřadech stále dominantně používán jazyk německý a mezi oběma tábory tak vznikají ohledně jazykové rovnoprávnosti roztržky, které musí řešit soud.⁵ Jinak spolu obě národnosti žily poměrně nerušeně.⁶

¹ Jméno Hirzo bylo poprvé doloženo ve 40. letech 13. století na dvoře Václava I., zemřel asi v roce 1275. V roce 1250 byl poprvé uveden jako purkrabí hradu Zvíkova. Podílel se na založení královského města České Budějovice, Písek a založení kláštera Zlatá Koruna. V cisterciáckém klášteře Zlatá Koruna je také pohřben.

² SVOBODA, R., *Dějiny farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích*, České Budějovice, 2014, s. 7.

³ Srov. GRULICH, J. – HONNER, J., *Obyvatelstvo*, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 208 - 218. Srov. také SVOBODA, R., *Dějiny farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích*, České Budějovice, 2014, s. 7.

⁴ Srov. SAK, R., *Češi a Němci*, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 83.

⁵ Srov. *Rovnoprávnost jazyková v Budějovické radnici*, Budivoj z 14. 6. 1883, roč. 19, č. 48, s. 1.

⁶ Srov. SVOBODA, R., *Dějiny farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích*, České Budějovice, 2017, s. 8.

S narůstajícím počtem obyvatelstva narůstaly i potřeby na infrastrukturu. Vyrostla například budova nemocnice, o které bude ještě řeč a dále pak budovy Jihočeského muzea, okresního zastupitelstva, kasárna a mnoho německých a českých škol, na jejichž zakládání a vedení (především českých škol) se podílel biskup J. V. Jirsík.⁷ Zastavěná plocha, na které stálo 1926 domů, činila již 130 hektarů.

1.2 Průmysl

Průvodním jevem narůstajícího obyvatelstva byl i rozvoj průmyslové výroby⁸, která zaměstnávala většinu obyvatel města. Největším zaměstnavatelem byla bezpochyby společnost zabývající se již od roku 1848 výrobou kameniny a tužek, která sem byla přeložena Carlem Hardmuthem⁹ z Vídně. Důvodem přeložení byla levná pracovní síla, blízkost surovinových zdrojů a příznivé dopravní podmínky. Výroba byla soustředěna především na keramickou produkci. Vyráběla se zejména umyvadla a stolní nádoby. V roce 1872 se sortiment rozšířil a začala se vyrábět kamna a sporáky. Ročně se vyrobilo 10 000 až 15 000 kusů. V roce 1893 byla keramická produkce přeložena do Podbořan a od roku 1898 se České Budějovice soustředili na tužkárenskou výrobu.

„V roce 1889 uvedla firma na trh tužku tehdy nezvyklé žluté barvy s cizokrajným názvem podle indického diamantu Koh-i-noor (Hora světla) v 17 tvrdostech. Byla považována za nejlepší kreslicí a psací pomůcku a výrobek obdržel řadu vyznamenání. Později byl změněn název firmy na Koh-i-noor L. & C. Hardtmuth.“¹⁰

Obchodnímu podnikání v uvedené době napomohl dále vznik Obchodní a živnostenské komory, která zde působila od roku 1850 a v jejímž čele stál A. Lanna.¹¹ K ochraně drobných podnikatelů vznikla roku 1882 Beseda řemeslnicko-živnostenská. Vývoj průmyslu však procházel krizí. Z této situace následně pomohlo město České Budějovice stavbou

⁷ Tamtéž

⁸ Srov. PLETZER, K., *České Budějovice, Královské město na jihu Čech*, České Budějovice 1991, s. 6 - 8., Srov. také SAK, R. BŮŽEK, V., DVOŘÁK, J., NOVOTNÝ M., *Dějiny města*, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, 2. rozšířené vydání, České Budějovice 2006, s. 93.

⁹ Carl Hardtmuth (1804 – 1881) syn Josefa Hardmutha, zakladatele podniku Hardtmuth ve Vídni.

¹⁰ Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/koh-i-noor-hardtmuth>.

¹¹ Adalbert (Vojtěch) Lanna se narodil v Českých Budějovicích 23. 4. 1805, syn loďmistra, v roce 1825 složil vrátnskou zkoušku a stal se kormidelníkem. V roce 1828 se stal loďmistrem. Proslavil se stavbou Řetězového mostu v Praze (1841) a tzv. Negrelliho viaduktu v Karlíně (1846 – 1850). V roce 1850 byl prvním prezidentem českobudějovické Obchodní a živnostenské komory a v roce 1856 spoluzakladatelem Městské spořitelny.

a provozováním městské plynárny, která svou činnost ukončila až v roce 1970. Rozvoj průmyslu podpořilo i zahájení přepravy na parní železnici z Českých Budějovic do Plzně roku 1868, Vídně 1870, Lince 1873, Prahy 1874 a Kájova 1891, čímž se město České Budějovice stalo důležitou železniční křižovatkou. Tento železniční koridor umožnil jak dopravu surovin, tak i vlastních výrobků. Ke zvýšení zaměstnanosti rovněž přispělo zřízení státní tabákové továrny roku 1872 v objektu bývalého pivovaru v ulici Dr. Stejskala, od roku 1876 v novém areálu v Průmyslové ulici, kde byla roku 1887 zavedena výroba cigaret.

„V druhé vlně industrializace do 1914 vznikaly podniky s převahou českého kapitálu, financované především Záložnou českobudějovickou (1864 — 1945). Nejčastější kolektivní formou podnikání byly společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, protože v českém táboře nebyl dostatek kapitálově silných jedinců. Český kapitál neprojevil zvláštní originalitu a uvedl do života většinou jen konkurenční podniky, protože v těchto odvětvích p. byli již zapracovaní a kvalifikovaní dělníci. Pod obratným vedením dvou hlavních představitelů A. Zátky a F. Hromady, kteří často stáli v čele správních rad nově založených podniků, se podařilo postupně vytlačit německý kapitál.“¹²

Roku 1886 vzniklo Obchodní a průmyslové družstvo. Z jeho popudu vzniklo, například: ve Čtyřech Dvorech továrna na výrobu umělých hnojiv a lučebnin, První českobudějovická továrna na smaltované plechové nádoby, s. r. o., založená roku 1894, která byla v roce 1911 změněna na akciovou společnost. Významným podnikem se stal Český akciový pivovar, který byl v roce 1895 postaven na Pražském předměstí. Ve velmi krátké době předstihl svým výstavem produkci tradičního Měšťanského pivovaru. V roce 1936 byl tento pivovar přejmenován na Budvar – Český akciový pivovar.

1.3 Sociální problematika a péče o nemocné

Město České Budějovice mělo v letech 1881 – 1918 podobné problémy jako srovnatelná města v Čechách.

S rostoucím počtem obyvatelstva rostly i sociální problémy. Do města se stahovali za vidinou lépe placené práce lidé z chudého venkova, ale ne všichni se na trhu práce uplatnili. Ve městě

¹² Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/prumysl>.

se s rozvíjejícím průmyslem zvyšoval počet dělnické třídy. Přestože se mírně snižoval počet kněžstva, šlechty, měšťanů a řemeslníků, zvyšuje se zde počet úředníků. Do horní vrstvy obyvatelstva nadále patří měšťané a bohatší řemeslníci, početná chudina je tvořena továrním dělnictvem a je úředně zahrnována do kategorie tuláků a žebráků.¹³

Sociálně zdravotní otázky města řešila především městská správa. Město mělo svoji samosprávu, kdy v jejím čele stál starosta – purkmistr a městský výbor volený každé 3 roky. Zde zasedali radní, kteří tvořili městskou radu. Městská rada projednávala žádosti o chudinské podpory pro nemajetné či invalidní, které činili v té době 20 – 30 korun měsíčně. Řešila také situaci nezaopatřených sirotků, přestupky a nedodržování vnitřního řádu v chudobinci. Starostí rady bylo i vyplácení vojenských důchodů a kontrola a vymáhání plateb nemocenské pokladny za ošetřování v nemocnici.¹⁴

Přes výše uvedené, v sociální oblasti té doby zůstává důležitá role církví, které pomáhaly zvyšovat i úroveň péče o tělesně postižené a provozovaly další charitativní činnost.

V Českých Budějovicích byl zásluhou biskupa J. V. Jirsíka¹⁵ založen v roce 1871 Diecézní ústav pro hluchoněmé. Ten byl teprve třetím takovým zařízením na našem území a byl finančně spravován z příspěvků, darů a nadací. Jeho sídlo se nacházelo v místě učitelského ústavu na Mariánském náměstí. Jako vychovatelky zde působily řádové sestry z kongregace Školských sester de Notre Dame.¹⁶ Staral se v uvedené době o 50 dětí.

Dále v Českých Budějovicích existoval sirotčinec Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, tzv. Boromejky¹⁷, který spravovaly v letech 1868 – 1950. Sirotčinec byl postaven poblíž původní českobudějovické nemocnice, v ulici Karla IV. Nebyl to však v Českých Budějovicích první sirotčinec. Ten nechal postavit již v roce 1858 českobudějovický podnikatel A. Lanna na rohu Lannovy třídy a Jeronýmovy ulice. Působil však jen do roku 1861.

¹³ Srov. SINKULOVÁ, L. *Dějiny československého lékařství, II. díl, Od roku 1740 – 1848*, s. 29.

¹⁴ Srov. KOBLASA, P. *Českobudějovický městský výbor v letech 1850 – 1918*, s. 3.

¹⁵ Jan Valerián Jirsík se narodil 19. 6. 1798 v Kácově v Posázaví. V roce 1820 byl vysvěcen na kněze. Českobudějovickým biskupem byl jmenován 5. 9. 1851. V roce 1868 založil v Českých Budějovicích české gymnázium a v roce 1871 diecézní ústav hluchoněmých. Zemřel 23. 2. 1883 v Českých Budějovicích a byl pochován v biskupské hrobce na staroměstském hřbitově u kostela svatého Prokopa a svatého Jana Křtitele.

¹⁶ Kongregace Školských sester de Notre Dame byla založena blahoslavenou Karolinou Gerhardingerovou v roce 1833 v Německu. V Čechách začala působit až od roku 1853, konkrétně v Hyršově, a to zásluhou P. Gabriela Schneidera.

¹⁷ Boromejky – Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského – ženská katolická kongregace papežského práva, která se stará o nemocné, chudé a lidi na okraji společnosti.

Vysoký počet chudých ve městě dal rovněž nutnost postavit velký městský chudobinec pro 150 chovanců. Jeho stavba započala v roce 1896 na Lineckém předměstí a byla ukončena v roce 1898. Na jeho nákladech se podílela Městská spořitelna. Tato moderně vybavená budova měla tři podlaží.¹⁸

Dále zde působil spolek svatého Vincence de Paul a Sociálně zdravotní ústav.

Péči o nemocné v Českých Budějovicích zastával od 14. století částečně špitál s kostelem svatého Václava, který byl v roce 1796 zrušen. Dále pak městský chudobinec v Krajinské třídě, založený roku 1781 a spravovaný řádem sester sv. Františka. Od roku 1787 byla péče v tomto zařízení rozšířena také o nemocniční ošetřování. Ke stavbě nové nemocnice došlo v roce 1827 – 1829. Ta se nacházela na Vídeňském předměstí v ústí ulice Karla IV. na Mlýnskou stoku. Náklad 18 918 zlatých uhradilo zčásti město a z části odkaz biskupa J. P. Schaaffgotsche¹⁹, který se věnoval nejenom duchovní činnosti, ale také zaopatřování nemocných a chudých. Zasloužil se i o zřízení biskupského semináře, ve kterém byla v době války zřízena nemocnice Červeného kříže.²⁰

Kolaudační řízení nemocnice proběhlo 4. 10. 1829, a to i díky novému biskupovi Arnoštu Konstantinovi Růžičkovi²¹, který byl jmenován do své funkce v roce 1815 a stejně jako biskup J. P. Schaaffgotsche se věnoval nejen své duchovní službě, ale rovněž potřebným a nemocným.²²

Chod nemocnice řídili zástupci města, církve a lékařů. Od roku 1850 převzala její vnitřní správu na žádost třetího českobudějovického biskupa J. O. Lindauera²³ Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského. K prvním přístavbám objektu a zvýšení

¹⁸ Srov. *Chudobinec*, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 184.

¹⁹ Johann Prokop Schaafgotsche se narodil v Praze 22. 5. 1748, zemřel 8. 5. 1813 v Českých Budějovicích, studoval na filozofické fakultě ve Vídni (1769) a poté studoval teologii. V roce 1771 byl vysvěcen na kněze. 18. 4. 1784 byl jmenován českobudějovickým biskupem. V roce 1803 zřídil v Českých Budějovicích biskupský seminář, zřídil filozofický ústav v Českých Budějovicích.

²⁰ Srov. KADLEC, J. *Schaaffgotsche* in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 449., Srov. také SVOBODA, R. *Jan Prokop Schaaffgotsche*.

²¹ Arnošt Konstantin Růžička se narodil 21. 12. 1761 v Tloskově u Neveklova, zemřel 18. 3. 1845 v Českých Budějovicích, vysvěcen v Praze 15. 7. 1785 vysvěcen na kněze. V Českých Budějovicích působil od roku 1794 nejprve jako kanovník a po té jako generální vikář. 15. 6. 1815 byl jmenován českobudějovickým biskupem.

²² Srov. SVOBODA, R. *Arnošt Konstantin Růžička – Josefinista na českobudějovickém biskupském stolci*, České Budějovice: Jih, 2011, s. 151 – 3.

²³ Josef Ondřej Lindauer se narodil 29. 11. 1784 v Plzni, zemřel 5. 6. 1850 v Českých Budějovicích, v Praze 15. 8. 1807 vysvěcen na kněze. Dne 22. 9. 1845 byl jmenován českobudějovickým biskupem, jeho přičiněním začaly v městské nemocnici pracovat řeholnice z Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, všechno své jmění odkázal českobudějovické nemocnici. Viz SVOBODA, R., *Nebroušený diamant. Třetí českobudějovický biskup Josef Ondřej Lindauer*, Praha: Vyšehrad, 2015, zde zejména s. 102-106.

počtu lůžek došlo roku 1864 a 1873. Počátkem 20. století měla nemocnice k dispozici 80 lůžek a působilo tu 6 lékařů. Přestože kolem roku 1886 byla zřízena ještě infekční nemocnice na Pražské třídě, přestala kapacita veřejné nemocnice v této době vyhovovat. Od roku 1881 probíhající pokusy o stavbu nové nemocniční budovy nebyly úspěšné. Kolem roku 1896 proběhla v pořadí pátá přístavba stávající budovy.

„Městský výbor a okresní zastupitelstvo dospěly 1906 k rozhodnutí zřídit nový nemocniční areál na Lineckém předměstí (ulice Boženy Němcové č. 44, původně Štěfánikova ulice č. 300). První zasedání stavebního výboru stanoveno na duben 1907. Projekt vypracoval 1911 J. Kneissl podle vzoru nemocnice v Chebu a v Mostě, stavbu prováděla od března 1912 do listopadu 1913 firma J. Hauptvogela. Kolaudace proběhla 18. 11. 1913. Dne 5. 3. 1914 došlo k jejímu otevření (právo veřejnosti na novou nemocnici bylo přeneseno až v květnu 1915) a pojmenování na Jubilejní nemocnici císaře Františka Josefa. Jako ošetřovatelky zde působily i nadále řádové sestry Boromejky. Celkové náklady 1 466 808 korun 77 haléřů byly uhrazeny okresním zastupitelstvem, městskou obcí a zčásti odkazem zesnulého starosty J. Kneissla. Budova staré nemocnice na Senovážném náměstí byla v červenci 1914 následně stržena a pozemek prodán ministerstvu obchodu. Původními součástmi nové nemocnice byly stávající pavilony A (bývalá hlavní budova s chirurgickým oddělením) a D (dříve infekční pavilon), v nichž se nacházelo celkem 159 lůžek. Součástí areálu byla také márnice a kaple.“²⁴ V čele nemocnice stál nejprve jediný primář. Dne 5. 1. 1915 byl monoprimariát rozdělen na primariát interní a primariát chirurgicko-gynekologický.

1.4 Spolky a sdružení

S životem města byla spjata i rozsáhlá činnost spolků, která se na území Českých Budějovic začala rozvíjet již v roce 1848, i když byla zpočátku velice limitována politickými poměry. Z těchto důvodů zde působily především náboženské spolky, cechovní bratrstva a stavovské korporace.

Do 80. let 19. století zde působily převážně spolky německé. Některé z nich ovšem sdružovaly i české členy. Později začaly působit i spolky ryze české nebo smíšené.

²⁴ Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/nemocnice>.

Od 80. let 19. století působilo na území Českých Budějovic více než 20 spolků, a to jak náboženské, hospodářské, podpůrné, stavovské, tak i kulturně politické, kulturně osvětové, kulturně zábavné, pěvecké, tělovýchovné, mládežnické, ženské, zájmové či odborné.

Mezi náboženské spolky patřil především českoněmecký „Spolek katolických tovaryšů“, který byl založen biskupem Janem Valeriánem Jirsíkem a profesorem bohosloví Janem Šavelou již 1. 1. 1855. Jeho činnost se postupně rozrůstala a v roce 1895 si spolek otevřel vlastní budovu ve Skuherského ulici. Měl 300 členů a působil až do roku 1950, kdy se sloučil s místní Charitou.

Dalším křesťansky orientovaným spolkem byl „Katolicko-politický spolek“, který byl ustanoven v roce 1871. Jak vyplývá z názvu, věnoval se tento spolek jak politickým přednáškám, tak osvětové činnosti a podporoval vydávání katolické literatury a tisku. Měl necelých 100 členů, jejím předsedou se stal Adolf Jungmann. Zanikl pravděpodobně v roce 1939.

Mezi hospodářské spolky můžeme zařadit německý obchodní spolek „Kaufmännischer Verein“. Tento spolek byl založen 22. 9. 1879 a hájil zájmy místních obchodníků. Původně v něm působili i Češi. Ti ale v roce 1882 přešli do nově vytvořeného spolku „Besedy řemeslnicko-životnostenské“. Spolek sdružoval před první světovou válkou přibližně 130 členů. Po druhé světové válce ovšem zanikl.

Dalším hospodářským spolkem sídlícím v Německém domě (Dům kultury Slávie) sdružujícím přibližně 150 členů, byl německý hospodářský a lesnický spolek „Deutscher land-und forstwirtschaftlicher Verband“ ustanovený 21. 4. 1885 po odchodu Němců z původního Hospodářsko-lesnického spolku. Tento spolek podporoval šíření publikací a tisků o dané problematice a podílel se na zprostředkování nákupů zemědělských strojů. Rovněž se zasadil o založení německé rolnické školy v roce 1886. Dne 11. 5. 1945 byl na základě výměru Policejního ředitelství v Českých Budějovicích zrušen.

Mezi hospodářské ale i duchovní spolky můžeme rovněž zařadit německou zemskou organizaci „Bund der Deutschen“ založenou v roce 1894, která se snažila přispívat k hospodářskému a duchovnímu rozvoji německého obyvatelstva v Čechách. Mezi její činnost patřilo zakládání německých škol a knihoven, vydávání publikací a tiskovin. Tento spolek byl 26. 8. 1939 rozpuštěn na základě říšského protektora.

Mezi vojenské spolky patřil spolek „Militär Veteranen Verein“. Tento spolek byl založen roku 1872 a podílel se na pořádání významných společenských akcí, podporoval nemocné členy a vystrojoval jim slavnostní pohřby.

Podobnou funkci jako spolek „Militär Veteranen Verein“ plnil i spolek „První jihočeský spolek vojínů a úředníků“, který byl založen 6. 5. 1880. V jeho rámci pracoval i dámský odbor. Spolek měl přes 300 členů, sídlil v hostinci U Konička a v budově Besedy československé.

Sociální poměry dávaly vzniknout i spolkům zaměřených na tuto činnost. Mezi tyto spolky můžeme zařadit již zmíněný „Spolek katolických tovaryšů“, spolek „Ludmila“ a v neposlední řadě také spolek, o kterém pojednává tato bakalářská práce, tedy „Červený kříž“.²⁵

2 Červený kříž v Českých Budějovicích v letech 1881 – 1914

2.1 Založení spolku Červeného kříže

Působení Červeného kříže v Českých Budějovicích započalo dle dostupných pramenů v dubnu roku 1881.²⁶ Podle dochovaných materiálů vznikly dvě pobočky, a to „*okresní pobočka České Budějovice mužského pomocného spolku pro Čechy (Zweigverein des Bezirkes Budweis des Patriot. Männer Hilfevereines für das Königreich Böhmen)* a *okresní pobočka České Budějovice ženského pomocného spolku pro Čechy*²⁷ (*Zweigverein des Bezirkes Budweis des Patriotischen Frauen hilfvereines für das Königreich Böhmen*). První jmenovaná odbočka se později nazývala *odbočka České Budějovice Zemského pomocného červeného kříže pro Čechy (Zweigverein des Landes hilfvereines vom Rothen Krueze für das Königreich Böhmen in Budweis)*. Za první světové války se užívalo názvu *Zemský pomocný spolek červeného kříže, odbočka České Budějovice (Landes hilfverein vom Roten Kreuze Zweigverein Budweis)*.“²⁸

Hlavním úkolem poboček bylo starat se o zraněné a nemocné vojáky a dle možností tuto péči o zraněné vojáky neustále zlepšovat. Další činností byl sběr, zhotovení a rozdělování prádla, oblečení a obvazového materiálu a sběr potravin. Nedílnou součástí bylo i iniciování a výchova dobrovolných zdravotních sil. O konstituování společnosti Červeného kříže informují i noviny *Budweiser Zeitung* dne 16. 4. 1881.²⁹

V září roku 1881 byly v německém jazyce vydány a domovským spolkem v Praze schváleny stanovy Oblastního spolku okrsku České Budějovice „*Vlasteneckého pomocného spolku mužů pro Království české*“.

²⁵ Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/spolky-a-sdruzeni>.

²⁶ Srov. *Společnost Červeného kříže*, *Budvoj* z 17. 4. 1881, roč. 17, č. 31, s. 2.

²⁷ SOkA České Budějovice, *Ženský pomocný spolek pro Čechy – okresní odbočka České Budějovice*, sign. A 119, kniha A1.

²⁸ SOkA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

²⁹ Srov. *Kundmachung*, *Budweiser Zeitung* z 16. 4. 1881, roč. 20, č. 31, s. 4.

Tyto stanovy uvádějí, že spolek je založen na závěrech mezinárodní ženevské konference z října roku 1863, především pak ale na mezinárodní smlouvě z 22. 8. 1864, jež stvrdila 21. 7. 1866 vláda a uzavřely vzájemně mezi sebou evropské vlády.

Těmto mezinárodním smlouvám předcházela myšlenka vzniku Červeného kříže, která vznikla na základě negativních zkušeností z kruté probíhajících válek v letech 1847 – 1859 a velmi špatného zacházení s raněnými vojáky ve válce probíhající ve Švýcarsku v roce 1847, známé jako válka se Sonderbundem, Krymské války probíhající v letech 1853 – 1856 a hlavně bitvy u Solferina v roce 1859, které se mimo jiných nepřímo zúčastnil i pozdější spoluzakladatel Červeného kříže Henry Dunant. Jmenovaný Henry Dunant se původně nezúčastnil této války jako voják. Chtěl získat pro svou obchodní činnost (stavbu mlýnů v Alžírsku) povolení od francouzského císaře Napoleona III. a následoval ho v jeho tažení do Itálie právě v době, kdy zde probíhala zmiňovaná bitva u Solferina, která byla jednou z nejkrutějších bitev této doby. Dunant zjistil, že po boji se nikdo nestará o zraněné vojáky, a tak sám po tři dny a tři noci pomáhal ošetřovat raněné. Tato zkušenost jej vedla k tomu, že po návratu do své rodné Ženevy začal přemýšlet o tom, co dělat, aby se již nic takového neopakovalo.³⁰

Proto na základě těchto negativních zkušeností vzniká tzv. „výbor pěti“ do něhož byli zvoleni: Gustave Moynier, Louis Appia, Théodore Maunoir, generál Henri Guillaume Dufour a Henri Dunant. Tento „výbor pěti“ se zasloužil o přípravu zakládající konference Červeného Kříže. Tato byla dohodnuta na termín 26. – 29. října 1863.³¹

Výše uvedené pozvání „výboru pěti“ na mezinárodní konferenci do Ženevy nakonec přijalo 36 zástupců z 16 tehdejších evropských států, a to z Rakouska, Švýcarska, Itálie, Španělska, Velké Británie, Francie, Švédska, Nizozemska, Ruska, Pruska, Bádenska, Bavorska, Hannoverska, Hessenska, Saska a Württemberska. (7 posledně jmenovaných tehdy samostatných zemí se posléze zařadilo do dnešního Německa). Dějištěm historické události se ve dnech 26. – 29. října 1863 stal velký sál v ženevském paláci Atheneum.³²

Ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích se nachází zmínka o diplomatické konferenci v Ženevě, která se konala v srpnu 1864, cituji:

³⁰ Srov. ŠVEJNOHA J., *Historie Mezinárodního Červeného kříže*, Úřad Českého červeného kříže, 2008, s. 20 – 21.

³¹ Tamtéž, s. 29.

³² Tamtéž, s. 31.

„V následujícím roce v srpnu 1864 došlo v Ženevě k diplomatické konferenci, na které byl určen znak červeného kříže a zároveň byla podepsána smlouva o ochraně vojnů a ošetřovatelů. Tato konference se týkala pouze na válku pozemní, nikoliv námořní. Ta byla ujednána až od o několik let později, konkrétně v roce 1889 v Hágu.“³³

Mimo jiné diplomatická konference rozhodla i to, že oficiálním znakem Červeného kříže se stane obrácený znak Švýcarska, tedy červený kříž v bílém poli, jako pocta zemi, ve které organizace vznikla. Ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích je dochován znak „Červeného kříže pro Království České“ – „Příloha č. I.“

Dále tyto stanovy obecně stanovují název a sídlo spolku, účel spolku, organizační strukturu, podmínky členství, výstup ze svazu, svolávání valné hromady, usnášeníschopnost, urovnávání sporů či rozpuštění spolku. V porovnání s ostatními obecnými body stanov jiných spolků, jako jsou například stanovy spolku „Beseda řemeslnicko-živnostenská“³⁴ nebo spolku „Sbor pro zvelebení českého jihu“³⁵, stanovy „Vlasteneckého pomocného spolku mužů pro Království české“ stanovují i způsob činnosti spolku v době války. Další zvláštností je, že spolek musí jednou ročně odevzdat svému domovskému svazu v Praze minimálně polovinu svých příjmů a v době války dokonce veškeré přijaté peněžní i věcné dary. Jinak mají stanovy klasickou strukturu běžných stanov.

Původní stanovy z roku 1881 a výtah ze stanov z roku 1891 jsou uchovány v Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, a to pouze v německém jazyce (ve švabachu) „Příloha č. II.“

2.2 Členská základna a fungování spolku

K založení a fungování spolku, jak uvádí stanovy (§ 8 Členové), musí mít spolek Červeného kříže minimálně 20 řádných členů.

³³ SOKA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

³⁴ Srov. *Stanovy Besedy řemeslnicko-živnostenské v Č. Budějovicích*, Budivoj z 20. 8. 1882, roč. 18, č. 67, s. 3.

³⁵ Srov. *Návrh stanov sboru pro zvelebení českého jihu*, Budivoj z 16. 11. 1882, roč. 18, č. 92, s. 1.

V Českých Budějovicích bylo při založení spolku minimálně 26 členů a jedním z prvních členů spolku, který se stal i jejím předsedou, byl Wendelin Rziha.³⁶ Dalším členem se stal Olivier hrabě Lamezan-Salins³⁷ se svou manželkou Mathildou hraběnkou Lamezan-Salins, který působil jako viceprezident spolku. Mezi další členy můžeme jmenovat urozenou paní Bety Kirchner z Neurkirchenů³⁸ či dalších dvacet tři členů, jmenovitě a adresně zaznamenaných v dochovaných materiálech Červeného kříže „Příloha č. III.“

Do počtu řádných členů se u spolku započítávali také podporovatelé, o kterých mluví i výše zmíněné stanovy spolku. Těchto členů – podporovatelů podle archivní dokumentace a podle dochovaných jmenných seznamů darovaných věcí bylo okolo 60. Z výše uvedených faktů tedy dovozujeme, že počet členů Červeného kříže v Českých Budějovicích bylo něco málo přes 80.

Důležitým bodem k fungování spolku Červeného kříže byla komunikace s členskou základnou ve Vídni a v Praze, vlastní členskou základnou, ale také s jinými spolky a v neposlední řadě také komunikace s radnicí. Tato činnost byla vykonávána vedením spolku dobrovolně a bezplatně.

Nejdůležitějším článkem práce vedení Červeného kříže v Českých Budějovicích bylo získávání finančních prostředků na vlastní činnost spolku.

2.3 Hospodářská činnost a účetnictví spolku

Jelikož byl spolek nově zakládán, nedisponoval v době svého založení žádnými peněžními prostředky. Jak uvádí stanovy spolku, řádní členové s platnou legitimací člena spolku, platili příspěvky pouze jednou ročně. Z tohoto vyplývá, že spolek v Českých Budějovicích byl ve svém zrodu financován pravděpodobně ze své centrály v Praze.

³⁶ Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/cervený-kříž>.

³⁷ Lamezan-Salins Olivier, hrabě, rakousko-uherský důstojník a spolumajitel firmy Hardtmuth se narodil 20. 3. 1867 v Radkersburgu (Rakousko) a zemřel 14. 2. 1919 v Českých Budějovicích. Pocházel z katolické rodiny Lamezan-Salinsů usazené původně v Lotrinsku, 1890 vstoupil do vojenských služeb, kde rychle postupoval v hodnostech. V srpnu 1899 se oženil s Mathildou Hardtmuth (1864 – 1947) a stal se tak spolumajitelem rodinné obchodní společnosti Koh-i-noor Hardtmuth. V období 1907 – 1918 jako městský radní v Českých Budějovicích byl pověřen řízením městské plynárny a jmenován intendantem městského divadla; činný byl také jako funkcionář muzejního spolku a zdejšího odboru Červeného kříže. Od 1916 byl na válečné frontě, po návratu spáchal, zřejmě z osobních důvodů, sebevraždu.

³⁸ Srov. *Dikuvzdání*, Budivoj z 2. 3. 1882, roč. 18, č. 22, s. 3.

V následujících letech již byly prostředky získávány z darů jednotlivých podporovatelů a vlastní členské základny. Přicházely ovšem i prostředky od různých spolků, které konaly ve prospěch Červeného kříže různé sbírky či akce. Jedním z těchto spolků byl například spolek katolických tovaryšů, který uspořádal divadelní představení a celý výnos věnoval na činnost Červeného kříže.³⁹

Činnost Červeného kříže se zdárně rozbíhala, což jasně dokazuje účetnictví spolku a přesně uváděný stav financí k jednotlivým rokům, které byly zaslány na ústředí spolku Červeného kříže v Praze. Z těchto materiálů je patrné, že na konci roku 1913 činila hotovost pobočky spolku Červeného kříže v Českých Budějovicích částku 32 507,53 korun.⁴⁰

V inventáři spolku se jako hlavní položky zásob objevují tyto položky: zásoby léků, potravin, prádla, hořlavin, obvazového materiálu a malou položkou jsou zde uváděny i mzdy.⁴¹

V průběhu let 1913 – 1914 probíhalo v Českých Budějovicích řada sbírek Červeného kříže, které sloužily k posílení finanční hotovosti spolku, které mu následně umožňovaly uskutečňovat vlastní činnost. Pomocnou činnost při těchto sbírkách poskytovala i centrála ve Vídni a v Praze.

2.4 Korespondence mezi Vídní, Prahou a Českými Budějovicemi

Jak jsem se již zmínila výše, důležitým bodem k řádnému fungování spolku Červeného kříže byla i komunikace s členskou základnou ve Vídni a v Praze. Dochovalo se několik dopisů, které jasně ukazují na problémy řešené v dané době. Jeden z nich se například zabývá sběrem minerální vody na území Českých Budějovic a přilehlých obcí. Tento dopis informuje o aktivitě rakouské společnosti Červeného kříže, která se věnuje sběru darovaných lahví minerální vody. Jejím účelem je získání většího množství minerálních vod. Tato aktivita Červeného kříže měla zamezit s ohledem na teplé počasí šíření epidemií a předejít vyhlášení možné karantény. Za tímto účelem bylo nutné zřídit sběrný na obecních úřadech, kde bylo zaznamenáno stále větší množství darovaných lahví minerálních vod. Dále v dopise následuje

³⁹ Srov. *Ve prospěch spolku červeného kříže*, Budivoj z 5. 3. 1882, roč. 18, č. 19, s. 3.

⁴⁰ SOKA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

⁴¹ Tamtéž

návod pro členy Červeného kříže, jak mají vybrané balení vody distribuovat z obcí na centrálu Červeného kříže. Další zajímavostí je i to, že v dopise byl i návod, kde a za kolik nakoupit patřičné bedny vhodné pro dopravu. V závěru dopisu nabízí centrála refundaci výdajů za dopravu minerálních vod.

Další korespondence se zabývala účetnictvím spolku a metodikou vyplňování měsíčních hlášení na centrálu v Praze. V korespondenci nalezneme i různé návody k získávání financí pro financování spolku, jako byly například sbírky, pořádání plesů, koncertů a jiné.

S blížící se válkou se jednotlivé spolky obracely na centrálu v Praze s dotazy na povolání vhodných subjektů a možnosti poboček zapojit se a financovat tuto činnost. Na tyto časté dotazy obratem reagovali zástupci Červeného kříže v Praze pan hrabě Erwin Nostitz a princezna Ida von Lobkowitz. V dopisech vysvětlovali jednotlivým spolkům, že budou akceptovány pouze ty nabízené subjekty, které budou předloženy prostřednictvím Zemského pomocného svazu vojenské správě a z těch pak budou vybrány pouze ty, které odpovídají všem potřebným požadavkům a vojenským předpisům. K ostatním nabídkám bude přihlédnuto pouze v případě nutnosti. Vojenské úřady však vyberou jen z těch nabídek, které jsou dle požadavků využitelné alespoň v zásadních bodech, to znamená, že v první řadě bude posuzováno, zda jsou k dispozici lékaři a lékárna, dále zajištění sanitárního a obvazového materiálu, léků, možnost péče o ubytované zraněné vojáky a vojáky v rekonvalescenci. Roli také může hrát výhodná či nevýhodná geografická poloha, přičemž zohledněny budou především nabídky, kde bude patrná blízkost vojenských nemocnic.

Dále zástupci Červeného kříže reagovali i na dotazy ohledně krytí nákladů všech výše zmíněných nabídek, kde konstatovali, že u nabídek, které podají přímo oblastní spolky Červeného kříže, budou pro krytí nákladů využity především došlé peněžní dary, až poté stávající válečné fondy. Pokud nebudou k dispozici žádné zvláštní dary, bude využito základního majetku. V případě, že nebude dotyčný oblastní spolek schopen krýt výdaje, bude mu poskytnuta finanční podpora. Soupis je nutné předložit vždy v souladu se stanovami. Dalším důležitým bodem je poskytnout Červenému kříži jména všech mužů a velitelů zaopatřených vojenskou správou, kde proplacení bude třeba nárokovat prostřednictvím domovského svazu. U nabídek třetích stran budou veškeré náklady jimi také kryty. Příspěvek ze strany Červeného kříže, ať už se jedná o finanční částku nebo materiál, bude poskytován pouze ve výjimečných případech.

Zástupci Červeného kříže rovněž informovaly spolky o tom, že vojenská správa ani Červený kříž v Praze nemůže přijímat veškeré došlé nabídky, které jsou jim zasílány ve velkém množství, a také nemůže okamžitě souhlasit se zahájením veškerých, i když v dobrém míněných, akcí. Spolky to však nemají chápat tak, že by tím vojenská správa či Červený kříž chtěli tlumit až dosud velkou obětavost obyvatelstva.

Na závěr upozornili oblastní spolky, které vůbec neobdržely nabídky zraněných vojáků nebo vojáků v rekonvalescenci, aby omezily svou činnost ve smyslu stanov především na sbírku peněz, materiálu a také přípravu šatstva.⁴²

Na základě těchto sdělení a doporučení, která byla rozesílána všem spolkům, bylo vykonáno mnoho adresných sbírek ve spolupráci s vedením města.

3 Červený kříž v Českých Budějovicích v letech 1914 – 1918

3.1 Červený kříž v době válečné

28. července 1914 vypukla první světová válka, která zásadně ovlivnila činnost všech spolků a naprosto zásadně činnost Červeného kříže v Českých Budějovicích.

Již 8. srpna 1914 zřídil odbor Červeného kříže v místnostech kněžského semináře v Kněžské ulici nemocnici pro zraněné vojíny, jejímž vedením byl pověřen pan doktor Krása.⁴³ Kapacita nemocnice byla stanovena na 50 - 60 lůžek.⁴⁴ Ke správě nemocnice byl ustanoven 1 důstojník, 1 účetní, poddůstojník a 8 vojinů. Nemocnici osobně navštívila i její jasnost kněžna Terezie ze Schwarzenbergů.⁴⁵

12. srpna 1914 se na radnici konala schůze svolaná předsednictvem spolku Červeného kříže za účelem založení pomocného odboru dámského, jehož účelem bude starat se o raněné vojíny projíždějícími městem České Budějovice, ale i raněné vojíny dováženými do zdejších nemocnic. Schůzi zahájil pan hrabě Olivier Lamezan-Salins, který přítomné seznámil

⁴² Srov. SOKA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

⁴³ Srov. *Nemocnici pro zraněné vojíny*, Jihočeské listy z 8. 8. 1914, roč. 20, č. 65, s. 3.

⁴⁴ Srov. *Pomocný výbor Červeného kříže v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy z 12. 8. 1914, roč. 20, č. 67, s. 1 – 2.

⁴⁵ Srov. *Její Jasnost kněžna Terezie ze Schwarzenbergů*, Hlas lidu z 20. 8. 1914, roč. 8, č. 85, s. 5.

s účelem této schůze. Do českého jazyka tlumočil proslov pan dvorní rada Křikava. Přítomné dámy byly vyzvány k tomu, že pokud by chtěly v pomocném spolku působit a pomáhat, mohou se buďto přihlásit přímo u odborového spolku Červeného kříže, nebo prostřednictvím purkmistrovského úřadu. Po té následovala debata, jejímž výsledkem bylo zvolení 12 členného komitétu, který se bude starat o organizaci a řádný výkon všech úkolů pomocného spolku. Ještě tentýž den odpoledne se konala první schůze nově vzniklého 12 členného komitétu.⁴⁶ Zde bylo stanoveno, že skupiny po 20 dámách budou při příjezdu vlaků s raněnými vojíny pečovat o první jejich občerstvení a případně, bude-li to nutné, poskytnou raněným i první ošetření.⁴⁷

O několik dní později konala se v zasedací síni radnice další schůze pomocného výboru, kde byl dámám vysvětlen způsob dopravy raněných vojínů pomocí třech druhů vlaků s raněnými a nemocnými vojíny. Dále proběhlo školení včetně názorných ukázek v péči o raněné a všechny dámy obdržely velkou bílou zástěru s bílou páskou s červeným křížem na rameni, kterou bylo povoleno nosit jen v prostorách nádraží.⁴⁸ Dámy byly rovněž informovány o způsobu předávání informací ohledně příjezdu vlaku, a to tak, že dámy, které mají mít na nádraží službu, obdrží písemné oznámení o příjezdu vlaku již tři hodiny před jeho příjezdem. Tato písemná oznámení jim budou doručena cyklisty, jež má pomocný výbor k dispozici.⁴⁹

První ranění v nemocnici Červeného kříže byli přijati již v úterý 1. září odpoledne, kdy do Českých Budějovic přijelo 130 raněných vojínů z bitvy u Krašniku.⁵⁰ Z nádraží byli přivezeni 4 těžce ranění v ambulančním voze a 34 lehce raněných ve 2 tramvajových vozech. Někteří lehce ranění šli pěšky. Mnoho zraněných vojínů je narozených v Českých Budějovicích. Červený kříž ustanovil návštěvy raněných v nemocnici každý den mezi 2. – 4. hodinou odpoledne.⁵¹

Během dalších dní začalo do Českých Budějovic přijíždět téměř denně několik raněných vojínů. Někdy i několikrát za den přijížděli menší transporty, jedoucí osobními vlaky. Vždy se k nim dostavilo mužstvo ochranného sboru se svým zdravotním komisařem

⁴⁶ Srov. *Pomocný výbor Červeného kříže v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy z 12. 8. 1914, roč. 20, č. 67, s. 1 – 2.

⁴⁷ Srov. *Pomocný výbor Červeného kříže v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy z 14. 8. 1914, roč. 20, č. 68, s. 2.

⁴⁸ Srov. *Pomocný výbor Červeného kříže v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy z 22. 8. 1914, roč. 20, č. 71, s. 2.

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Bitva u Krašniku (23. – 25. srpna 1914) byla první bitva 1. světové války mezi rakousko-uherskou a ruskou armádou. Po této bitvě byly ruské jednotky nuceny se stáhnout k Lublinu.

⁵¹ Srov. *První ranění*, Hlas lidu z 3. 9. 1914, roč. 8, č. 89, s. 4.

V. Bitzmanem a 20 dam pomocného výboru Červeného kříže, které se staraly o občerstvení raněných.⁵²

3.2 Hospodářská činnost a účetnictví spolku

Nejdůležitější hospodářskou činností spolku bylo obstarávání finančních prostředků, které byly především použity na základní ošetření raněných vojáků přijíždějících či jen projíždějících Českými Budějovicemi.

Červený kříž rozvinul rozsáhlou akci na opatření prostředků pomocí sbírek. Těmito sbírkami byly pověřeny místní ústavy, a to Česko-Budějovická záložna, Filiálka Živnostenské banky, Spořitelna Budějovická, Filiálka České eskomptní banky, dopravní banky a vídeňské bankovní jednoty. Zároveň byly na veřejných místech vystaveny pokladničky Červeného kříže. Dalším způsobem, jakým se snažil Červený kříž získat finanční prostředky pro raněné vojáky, bylo vydání účtenek Červeného kříže, na nichž v místních hostincích budou psány účty hostům a s jejichž svolením případnou 4 h Červenému kříži.⁵³ Do této akce se zapojilo hned několik restaurací, například „Grand-Hotel“, hostinec „U černého koníčka“, v hotelu „U slunce“, „U Slovana“ a řada dalších.⁵⁴

Další možností sbírek bylo využití jednotlivců, kteří byli opatření stuhou Červeného kříže a plechovou sběrnou na peníze. Tito jednotlivci obcházeli přijíždějící a odjíždějící vlaky a žádali cestující o dobrovolný příspěvek pro Červený kříž.⁵⁵

Ve válečné době pomáhali spolku Červeného kříže i ostatní spolky, které tak přispívaly k získání finančních prostředků. Příkladem může být ochotnický spolek „Tyl“ z Českých Budějovic, který připravil představení „Sedlák zlatodvorský“ obraz z venkovského života. Veškerý výtěžek z tohoto představení byl poukázán na účet Červeného kříže.⁵⁶

Stav majetku k 31. 10. 1914 činil částku 43 650,55 korun, meziročně tedy vzrostla finanční hotovost o 11 143,02 korun, což uvádí dochované účetnictví spolku.⁵⁷

⁵² Srov. *Ranění vojáci v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy z 2. 9. 1914, roč. 20, č. 74, s. 2.

⁵³ Srov. *Ranění vojáky v Č. Budějovicích*, Budivoj z 14. 8. 1914, roč. 50, č. 65, s. 3.

⁵⁴ Srov. *Účtenky ve prospěch Červeného kříže*, Hlas lidu z 20. 8. 1914, roč. 8, č. 85, s. 5.

⁵⁵ Srov. *Slavné odbočce Červeného kříže v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy z 18. 11. 1914, roč. 20, č. 96, s. 3.

⁵⁶ Srov. *Divadlo ve prospěch Červeného kříže*, Jihočeské listy z 21. 10. 1914, roč. 20, č. 88, s. 3.

⁵⁷ SOKA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

Na základě žádosti vydané centrálou v Praze mělo být vedeno řádné měsíční účetnictví, a to počínaje říjnem 1914.

Jako jeden z mála se zachoval v Státním okresním archivu v Českých Budějovicích dokument o výdajích za období říjen až listopad 1914. Tento dokument je opět napsán v německém jazyce a uvádí, jak bylo v té době položkově účtováno o financích spolku. Uvedené položky byly vždy uváděny na účtu spolku v přírůstcích a v úbytcích. Jednalo se o tyto položky: inventář, investice, léky, obvazový materiál, potraviny, hořlaviny, prádlo včetně údržby, mzdy, kancelářské potřeby a položka různé.

Z důvodu aktivace článku 6 stanov musela organizace v době války odvádět veškeré své příspěvky a dary do centrály Červeného kříže v Praze. Z těchto důvodů bylo financí značný nedostatek a sbírání darů od podporovatelů bylo velmi problematické.

V době války bylo nutné zřídit i další nemocniční lůžka. Z tohoto důvodu zřídil spolek rezervní nemocnici v objektu biskupského semináře. Jelikož bylo zapotřebí také velkého množství prádla, přihlásilo se sto zdejších paní a dívek, které toto prádlo pro lazaret ušilo.

Nemocniční kuchyně poskytovala občerstvení nejen raněným vojákům, ale i vojákům Budějovicemi jen projíždějícím.

Takto podává zprávu oblastního spolku na ústředí Červeného kříže do Prahy sám Olivier hrabě Lamizan-Salins, cituji:

„Ku červenému kříži v Budějovicích přihlásilo se ve chválihodné snaze, dobré věci prospívati, přes 100 zdejších paní a dívek. Přípravné práce ku zřízení zdejší, nyní již úplně připravené spolkové rezervní nemocnice poskytly celé řadě dám příležitost ku vyvinutí uznáníhodné činnosti. Velkých zásob prádla byly zapotřebí a dovedné odborné ruce vykonaly veškeré práce ty pilně a vzorně. Přípravy ku zřízení vlastní nemocniční kuchyně vykonány, z velké řady přihlášených dám převzala láskyplně na sebe povinnost, obstarati a poskytovat občerstvení Budějovicemi projíždějících neb sem docházejícím raněným, četné rodiny přihlásili se ku přijetí a zaopatření nemocných neb uzdravujících důstojníků a vojinů, by spolkové rezervní nemocnici v kněžském semináři bylo odlehčeno. Peníze ba i šperky, knihy a obrázkové časopisy, kuřácké a jiné potřeby byly darovány a přijímají se s díky i na-dále. Spolková rezervní nemocnice jest v plném chodu a správa těžce se namáhá, by nárokům zde

*na červení kříž kladeným dle možností účelně a v plné míře vyhověla. Jest naší srdečnou povinností všem, kteří snahy spolku v konání vlastenecké a humanitní činnosti výsledkuplně podporovati, vroucí a hluboké procítění díky vzdáti a zároveň naší prozbě, by vážené občanstvo zdejší šlechetné snahy červeného kříže i pro příště dle možnosti podporovalo a láskyhodnému konání zájem a podporu i na dále zachovalo, projev dáti.*⁵⁸

Při pořádání sbírek jsou novým jevem příspěvky od jiných organizací, jejichž podporu také umožňují stanovy spolku. Jedná se o organizace, které, aniž by se trvale zavázaly, poskytují za účelem práce svazu peněžní příspěvky, cenné papíry nebo materiál všeho druhu. Finanční dary poskytovaly i obce - například Nová Ves, Břehov, Ločenice, Borovany, Pištín, Homole, Rankov, Svatojánské Hory a v neposlední řadě i firmy - například Schlaraffia Budweis, která poskytla částku 100 k, Budweiser Sparkasse 1000 k nebo L&C Hardtmuth 2000 k.

Z archivního materiálu, kde se dochovalo několik spisů, které popisují hospodářskou činnost spolku z let 1914 – 1917 jednotlivé spisy například uvádějí, že během první světové války měl spolek řadu příznivců, kteří věnovali spolku různé materiálové i finanční dary: „Nemocnici „Červeného kříže“ dostalo se opět od celé řady šlechetných příznivců darů, za které zde srdečné díky.“⁵⁹ Dary byly poskytovány od jednotlivců, ale i od jednotlivých obcí. „Děkan Šílený z Borovan věnoval spolku 4 košile, 4 kalhoty a 4 páry ponožek. Manželka tehdejšího viceprezidenta spolku Lamezana-Salinse upekla buchty pro zraněné. Dalšími materiálovými dary byly prostěradla, kapesníky, ručníky, polštáře, cigarety, vajíčka, košíky jablek, čokoláda, marmeláda, švestkové knedlíky či kbelík medu.“⁶⁰

Každý dárci obdržel od spolku darovací kartičku jako potvrzení o daru. Ukázka originálu darovací kartičky „Příloha č. IV.“.

Zachoval se i dopis z hlavní účtárny adresovaný oblastnímu spolku v Českých Budějovicích ohledně zprávy a pokynů o zúčtování v daném roce, cituji:

„Za spolkové vedení Rakouské společnosti Červeného kříže

Praha, 15. ledna 1917

⁵⁸ SOkA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

⁵⁹ Tamtéž

⁶⁰ Tamtéž

Vážený oblastní spolek České Budějovice

Laskavě Vám sdělujeme, že v letošním roce nebudeme rozesílat tiskopisy pro roční zprávy a prosíme Vás tedy, abyste obvyklé zúčtování podílu pro domovský svaz laskavě provedli na zadní stranu námi zasláného lednového výkazu.

Kromě toho Vás prosíme, abyste Výše zmíněný převod provedli na adresu domovského spolku nejpozději do 25. t. m., ke stejnému datu prosíme též o zaslání zmíněné zprávy o zúčtování. Tyto podklady jsou pro nás nezbytné pro závěrečné zúčtování.

S veškerou úctou

Hlavní účtárna Zemského svazu Červeného kříže pro Království české⁶¹

Další dokument pocházející z roku 1917, nám jasně dokazuje, že místní pobočka Červeného kříže vyplácela i sociální podpory potřebným. Jednalo se o 159 l mléka za 1 198,- Kč, 54 kg vepřového masa a sádla za 972,- Kč, 5 kg kakaa za 136,- Kč, mouky za 78,- Kč, dalších potravin za 1.264,60 Kč, léky za 79,97 Kč, proplacené léčení nemocných za 300,- Kč, přímé peněžité podpory za 1 108,- Kč, peněžité půjčky sociálně slabým za 700,- Kč, 7 párů bot za cenu 122,10 Kč, z ošacení se jednalo o vlněné ponožky v ceně 60,- Kč, 16 ks obnošeného šatstva za 520,- Kč, spodní prádlo nové i obnošené za 137,- Kč. Dále bylo možné získat i zprostředkovanou půjčku od jiných, která ve výši uvedeném roce činila 100,- Kč. Také byly poskytovány prostředky na léčení v lázních, a to ve výši 900,- Kč. Před udělením podpory byly vždy zkoumány sociální poměry žadatelů, které poskytovaly sociální pracovnice a z části je opatrovala i policie.

Červený kříž také zprostředkoval výměnu učně z Podkarpatské Rusi, kterého se podařilo umístit do Lišova k jinému mistrovi.⁶²

Tak jako v roce 1913 byla i na konci roku 1914 uspořádána vánoční sbírka na podporu potřebných. Na vánoce roku 1914 bylo rozesláno 500 ks vánočních balíčků s různými dary. Tyto balíčky obsahovaly potraviny drobné ošacení, hračky pro děti, knihy a různé upomínkové předměty. Do těchto balíčků byly vybírány a vkládány pouze nové věci.

⁶¹ SOKA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

⁶² Tamtéž

V archivních spisech se uvádí, že: „*Veškeré dary upotřebeny účelně a napomáhaly ku zmírnění bolesti raněných obhájců vlasti, každý i sebemenší dar bude tudíž i na dále s díky přijat.*“⁶³

Červený kříž připravil rovněž vánoční nadílku spojenou se slavností ve svých nemocnicích pomocných v biskupské residenci a v biskupském kněžském semináři, kde v té době leželo 103 raněných. Slavnost byla zahájena vánoční hudbou, následovala vánoční báseň a po té byly rozdány všem raněným dárky.⁶⁴

Shánění finančních prostředků však přinášelo i různá negativa a některé firmy dokonce zneužily značky Červeného kříže ve svůj prospěch, jak uvádí Jihočeské listy, citují:

*„Některé firmy zhotovují a přivádějí do obchodu předměty, jež opatřeny jsou znamením Červeného kříže. Takový postup odporuje však ustanovením § 1. zákona ze dne 23. srpna 1912, čís. 184 ř. z., dle nichž jsou pouze korporace tam uvedené oprávněny, užívati značky Červeného kříže na bílém poli a slov „Červený kříž“ nebo „Ženevský kříž“. Vedle § 2. citovaného zákona nesmí se užívati Ženevská značka (červený kříž na bílém poli) ani tehdy, činí-li se tak sice se změnami, avšak přec takovým způsobem, že se tím vyvolává dojem „Ženevské značky“. Na základě místodržitelského výnosu ze dne 27. listopadu 1914 číslo 338.641 upozorňuje se na příslušná ustanovení shora uvedeného zákona s tím podotknutím, že každý, kdož by jednal proti onomu zákonu, vydává se nebezpečí, že bude dle § 2. citovaného zákona potrestán.“*⁶⁵

Červený kříž ovšem nepořádal pouze finanční sbírky, ale například i sběr ošacení. Jako příklad může sloužit sběr zimního prádla pro vojíny v poli, který byl konán za podpory purkmistrovského úřadu v Českých Budějovicích.⁶⁶

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ Srov. *Vánoční nadílka raněným*, Hlas lidu z 31. 12. 1914, roč. 9, č. 26, s. 3.

⁶⁵ Srov. *Zneužívání značky Červeného kříže*, Jihočeské listy z 31. 12. 1914, roč. 20, č. 107, s. 5.

⁶⁶ Srov. *Sběrna zimního prádla pro vojíny v poli*, Jihočeské listy z 31. 10. 1914, roč. 20, č. 91, s. 2.

3.3 Korespondence mezi Vídní, Prahou a Českými Budějovicemi

Mezi Vídní, Prahou a Českými Budějovicemi v době 1. světové války existovala nesčetná korespondence (zpravidla v německém jazyce), která se týkala například zajištění vhodných subjektů ke správě vojska, způsob přepravy zraněných z nádraží do nemocnic, či vydaných oběžníků Rakouskou společností Červeného kříže.

Jako příklad uvádím dopis, který upravuje dopravu raněných z nádraží do nemocnic. Tento dopis je datován 3. září 1914 a je zaslán pražskou pobočkou Červeného kříže. Zabývá se přepravou zraněných vojáků z nádraží do nemocnic. Ve spolupráci s vojenským velitelstvím v Praze nařizuje, že vozy určené k přepravě raněných vojáků musí být přistaveny již hodinu před příjezdem vlaku, o čemž má informovat nádražní velitel. Dále zde nacházíme apel na patřičné vyškolení nosičů nemocných a jejich pomoc při přepravě do nemocnic. Upozorňuje rovněž na to, že po převozu raněných do nemocnic je potřeba přikrývky a další materiál dopravit zpět na železniční stanici k dalšímu použití. Označení a kategorizaci zraněných vojáků provede nejlépe lékař kartičkou s tímto textem: Č. I. Přeprava ležícího, velmi opatrně, č. II. Detto, méně nebezpečné, č. III. Částečně sedící, opatrně, č. IV. Sedící, bez nebezpečí. Dále lékař či pověřená osoba označí písmenem I nebo C v závislosti na povaze poškození. Vykřičník u jména zraněného znamenal okamžitý chirurgický zákrok. Dále dopis uvádí povinnost informovat centrálu Červeného kříže v Praze seznamem zraněných na příslušném formuláři a nemocnicím ukládá vystavit seznam zraněných na viditelném místě. Následuje výzva k předání seznamů do místních novin. Na tuto činnost a její dodržování mají dohlížet členové Červeného kříže.

Rakouská společnost Červeného kříže vydala dne 30. listopadu 1914 oběžník č. 53, který byl zaslán na pobočku v Českých Budějovicích, týkající se ošetřovatelek vykonávající službu pro červený kříž.

Jako zajímavost uvádím oběžník zabývající se označením, chováním a nošením stejnokroje sestrami červeného kříže. Z našeho dnešního pohledu je to jakýsi dres kód a etický kodex chování sester červeného kříže.

Oběžník č. 53 – Veškerým domovským svazům, polním nemocnicím a sanatoriím v týle.

Hlavní vedení se cítí plně uspokojeno, že většina žen a dívek, které se v současnosti věnovaly péči o nemocné a zraněné, ať už v rezervních nemocnicích svazu Červeného kříže nebo v polních nemocnicích týlu bojiště, svou těžkou a náročnou činnost vykonávaly s oddaností a obětavostí.

Bohužel byly zaznamenány i jednotlivé případy, kdy se zdravotní sestry v rámci své péče provinily proti dobrým mravům. V poslední době se u hlavního vedení stále více množí stížnosti na chování sester Červeného kříže, že toto není v žádném případě bez závad, že se tyto v uniformách zdravotních sester zdržují v noci v kavárnách a pohostinských zařízeních a svým nevhodným chováním vzbuzují nevoli. Takovéto případy musí hlavní vedení velmi mrzet, neboť tak u obyvatelstva poškozují čest a dobré jméno a také mohou být důvodem špatného obrazu u ostatních dívek, vykonávajících službu pro Červený kříž, jež pochází většinou z vyšších společenských kruhů. Ošacení, které nosí sestry a ošetřovatelky a na němž je umístěn znak Červeného kříže, je oblečení čestné a mělo by být chováno v úctě.

Dochází také k případům, že podivné osoby hledající místo, nosí neoprávněně znak Červeného kříže (páska na rukávu), aby pod ochranou Červeného kříže mohli snáze uskutečnit své úmysly.

Protože se hlavní vedení chce jednou provždy vypořádat s podobnými případy, rozhodlo se k přijetí následujících opatření, na jejichž přísné dodržování mají v zájmu dobré pověsti a cti Červeného kříže dbát všichni funkcionáři spolku.

1. Nositelé pásky na rukávu, především pak ti, jejichž oprávnění pro nošení této pásky není zcela bez závad, jsou povinni v souladu s „předpisem o nošení pásky na rukávu“ předložit legitimaci a při zjištění neoprávněného použití pásky vystavit se zákonnému stíhání.

2. Zdravotní ošetřovatelky, jejichž nápadné chování, především pak ve veřejných lokálech vzbuzuje pohoršení, jsou povinny prokázat se průkazem, ty, které nosí polní uniformu zdravotních sester Červeného kříže, musí okamžitě sdělit své jméno a oddělení polní nemocnice, kam byly přiděleny, což bude dále oznámeno hlavnímu vedení.

Profesionální ošetřovatelky je nutné nahlásit hlavnímu vedení, pokud náleží polní nemocnici, pokud jsou činné v týlu bojiště Červeného kříže, pak je třeba ohlásit je u příslušného domovského spolku nebo pobočky spolku.

Pomocné ošetřovatelky, které svou uniformu ošetřovatelky nebo znak Červeného kříže nosí neoprávněně také mimo službu, je třeba ohlásit příslušným domovským svazům nebo jejich pobočkám. Pokud bylo učiněno oznámení, příslušným ošetřovatelkám je třeba udělit varování, v opakovaných případech jsou tyto propuštěny ze služby.

Tento oběžník je určený předsednictvu veškerých domovských svazů a poboček za účelem předání do nemocničních zařízení, dále i hlavním pověřencům přidělených k armádním velitelstvím, dále velitelům obou polních nemocnic, dobrovolných sanitárních oddělení a státních železnic pro vlaky s nemocnými.

Červený kříž z Vídně zaslal též informace o možnosti korespondence mezi zajatci a jejich příbuznými. O této možnosti informují i noviny Hlas lidu, cituji:

„Korespondence mezi zajatci a jejich příbuznými umožněna. Informační kancelář Červeného kříže pro zajaté snaží se, jak sděluje Červený kříž z Vídně, umožniti přímou korespondenci mezi zajatými a jejich příbuznými. Ministerstvo vojenství, vedeno humanními úvahami, dovolilo, aby vojenští příslušníci nepřátelských států, kteří jsou v našem zajetí, dopisovali do svých domovů. Táž praxe provádí se, jak je nyní zřejmo, také v Rusku a Srbsku. Je to patrné z toho, že do Vídně stihlo velké množství dopisů od většinou zraněných zajatců z těchto zemí prostřednictvím Červeného kříže. Informační kancelář Červeného kříže se zvláštním potěšením poznala z těchto listů, které přirozeně musí být prohlédnuty, než se doručí adresátům, že se jmenovitě v ruském zajetí nalézající zranění příslušníci naší armády těší vesměs humannímu zacházení. Informační kancelář při této příležitosti opět žádá obecenstvo, aby dotazy nečinilo písemně, nýbrž jen ústně, poněvadž jinak není možno zdolati službu.“⁶⁷

Mezi další korespondencí můžeme nalézt například několik dopisů z března a prosince roku 1915, nebo ledna a května roku 1916.

- Dopis z Vídně do Prahy, který byl dále rozeslán i na pobočku v Českých Budějovicích týkající se výnosu c. a k. ministerstva vojenství řízený správě Svazu Rakouské společnosti

⁶⁷ Srov. *Korespondence mezi zajatci a jejich příbuznými umožněna*, Hlas lidu z 1. 10. 1914, č. 1, s. 3.

Červeného Kříže ve Vídni o opatření mouky – „*S ohledem na stále se snižující stav mouky, nebude moci Červený kříž vypomáhat s doplňováním válečných zásob mouky*“.⁶⁸

- 2. března 1915 Zemský pomocný spolek červeného kříže pro království České v Praze zaslal výnos c. k. ministerstva o skvrnitém tyfu a ničení hmyzu, ochranných předpisů proti němu a o nošení svrchního oděvu.
- Dopis z Presidia v Praze s instrukcí, jak se zachovat v případě zjištění, že ve vlacích jsou humanitární sbírky ve prospěch Červeného kříže.
- Z Prahy přicházely též pravidelné vyhlášky ohledně zacházení s raněnými vojáky, jejich převozem a evidencí.
- 3. 12. 1915 byly České Budějovice požádány Prahou, aby se připojily k podpoře aktivit nově vzniklého fondu na podporu válečných invalidů. Dále tento oběžník stanovuje, jaké orgány a komise mají vzniknout na podporu těchto postižených vojáků.
- 9. 1. 1916 přišla z Centrální evidence v Praze žádost o zpracování měsíční statistiky přiloženého formuláře – vztahující se od vzniku dané nemocnice až do 31. 10. 1915. Do formuláře bylo potřeba uvést jak peníze, tak i naturálie.
- 16. 1. 1916 přišel z Vídně oběžník o podpoře mimořádné emise losů červeného kříže.
- V květnu 1916 dorazil z Prahy do Českých Budějovic oběžník o organizaci „Týdne červeného kříže“.

Konaly se koncerty, divadla, kina, jejichž výtěžek měl být určen na péči o mládež válečné kanceláře. Organizace „Týdne červeného kříže“ se ujalo samo vedení v Praze. Prostřednictvím výzev, plakátů a instrukcí se obrací na veřejnost. Zároveň je k tomuto oběžníku připojena instrukce ohledně naložení s celkovým výtěžkem z „Týdne červeného kříže.“ „Příloha č. V.“

- 2. 5. 1916 zaslal Spolek majitelů domů pro České Budějovice a okolí dopis se žádostí o přistoupení k Červenému kříži, cituji:

„Váženému předsednictvu odštěpného spolku zem. pomoc. sp. Č. Kříže v Č. Budějovicích. Z mého podnětu bylo vydáno heslo mezi majiteli domů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: „Čeští majitelé domů Červenému Kříži“ a v důsledku jeho po mém návrhu jako místopředsedy zdejší spolek majitelů domů rozhodl se na valné hromadě 20/4 t. r., že přistoupí se svými 351 členy k Červ. Kříži s 50 % příspěvkem ze členského ročního příspěvku za člena, t. j. 1 K za hlavu.

⁶⁸ SOkA České Budějovice, Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice, sign. A 118, kart. č. 1.

Dotázal jsem se předsednictva zem. pom. spolku v Praze, kde jsem členem s roč. příspěvkem 120 K, bylo-li by vhodnější, aby spolek majitelů domů stal se členem spolku v Praze aneb Budějovického, zda-li je milejším, aby všech 351 přistoupilo za členy dle jmen aneb spolek jako celek jménem všech 351 členů.

Presidium v Praze odvětilo s povděkem, že by bylo dobře předem promluvit s předsednictvem zdejšího odštěpného spolku Č.K. a pak teprve se rozhodnouti o přistoupení.

Dovoluji si tedy jménem spolku majitelů domů tázati, se kterým činitelem váženého odstěp. spolku zdejšího mohl bych o celé věci promluvit, abych v nejbližší výborové schůzi spolku majitelů domů mohl zprávu podati a spolek konečná usnesení učiniti.

Poněvadž výb. schůze bude hned po neděli, prosím za brzkou zprávu.

K lepší informaci dovoluji si přikládati 3 přílohy, které račte do mého příchodu uložit, při osobní návštěvě si je vezmu.

Těše se na brzkou odpověď, znamenám se s projevem dokonalé úcty

Fratn. Mirosl. Čapek⁶⁹,

C. K. vrchní pošt. oficiál

Č. Budějovice⁷⁰

Písemné zdroje ovšem neuvádějí, zda výše uvedení členové se stali za žádaných podmínek řádnými členy pobočky Oblastního spolku okrsku České Budějovice „*Vlasteneckého pomocného spolku mužů pro Království české*“.

⁶⁹ František Miroslav Čapek se narodil 27. 1. 1873 v Lišově a zemřel 27. 2. 1946 v Českých Budějovicích. Pracoval jako poštovní úředník, městský archivář a vlastivědný pracovník. Po maturitě na reálném gymnáziu v Písku a přechodném učitelování v Lišově a Střížově pracoval jako poštovní úředník v několika městech, nejdéle v Českých Budějovicích. Byl iniciátorem a činným spolupracovníkem řady národně obranných a kulturních spolků. V Budívovi a Jihočeských listech publikoval popularizující články o Blatech a Doudlebsku. Zvláštní pozornost věnoval sedláku Jakubu Kubatovi (zemřel 1581) ze Zbudova, J. Žížkovi z Trocnova a několika dalším postavám z dějin jižních Čech. V letech 1919 – 1930 spravoval českobudějovický městský archiv. Napsal studii o městském znaku, dějinách poštovníctví ve městě a pobytech Josefa Kajetána Tyla (1808 – 1856) v Českých Budějovicích, 1928 vydal vzpomínkovou knihu Státní převrat v Českých Budějovicích.

⁷⁰ SOKA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

3.4 Červený kříž v době poválečné

Ukončením první světové války se začal připravovat vznik Československé republiky za aktivní účasti pozdějšího prvního prezidenta Tomáše Garigue Masaryka. Tato doba měla vliv i na činnost Červeného kříže, kde již na sklonku roku 1918 započaly práce na vzniku Československého červeného kříže za aktivní účasti dcery Tomáše Garigue Masaryka Alice.

Červený kříž v Českých Budějovicích se v poválečné době aktivně věnoval pomoci ve vyhledávání vojáků, kteří se první světové války zúčastnili a z různých důvodů byli rozseti po celé Evropě. Červený kříž v té době ovládal nejucelenější databázi pohřešovaných vojáků včetně vojáků raněných a padlých.

V závěru své práce mi dovoluji uvést důležité datum dalšího fungování Červeného kříže na území nově vzniklého Československa, kterým je 6. únor 1919. Toto datum je oficiálně považováno jako datum vzniku Československého červeného kříže.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat práci Červeného kříže jako pokračovatele Okresní pobočky mužského pomocného spolku pro Čechy (Zweigverein des Bezirkes Budweis des Patriot. Männer Hilfevereines für das Königreich Böhmen) a Okresní pobočky České Budějovice ženského pomocného spolku pro Čechy (Zweigverein des Bezirkes Budweis des Patriotischen Frauen hilfsvereines für das Königreich Böhmen) se zaměřením na území Českých Budějovic od roku 1881 do roku 1918.

V první části této práce jsem se pokusila v krátkosti seznámit čtenáře s historií města Českých Budějovic v letech 1881 až 1918, s jeho národnostním složením obyvatelstva včetně jeho počtu a měnicího se národnostního složení v daných letech. Je zde také zachycen rozvíjející se průmysl města České Budějovice a sociální problémy, které nastaly s přílivem obyvatelstva do města. Pokusila jsem se zmapovat stav nemocnic, sociálních zařízení a spolků v té době fungujících na území města a ukázat čtenáři, jakým způsobem se do poskytování péče o sociálně slabé a nemocné zapojovalo město samotné. Zjistila jsem, že důležitou roli v pomoci potřebným nehrálo jen vedení města, ale také církev. Díky českobudějovickým biskupům byla zřízena například nemocnice či založen ústav pro hluchoněmé.

Ve druhé a třetí části práce jsem se pokusila představit vznik a vlastní činnost Červeného kříže od jeho vzniku, tedy roku 1881, do roku 1918. V úvodu druhé části jsem nejprve popsala spolky, ze kterých později organizace Červeného kříže vznikla a zmíněny jsou zde i stanovy spolku, psané tehdy v německém jazyce. Dále je zde uvedena stručná historie vzniku Mezinárodního Červeného kříže a jeho datace. Třetí část práce se zabývá činností Červeného kříže ve válečném období, tedy popisuje léta 1914 až 1918. Zjistila jsem, že činnost Červeného kříže v Českých Budějovicích z počátku nebyla vůbec jednoduchá. Na začátku svého fungování bojoval spolek především se svým financováním. Postupem času ovšem spolek začali podporovat jednotlivé osoby, také ostatní fungující spolky a sdružení ve městě a nemalými podporovateli se staly i různé firmy a společnosti. Velká změna nastala po vypuknutí první světové války. Spolek Červeného kříže se ihned zapojil do péče o raněné vojíny a zřídil pro ně nemocnici. Nastala větší spolupráce s vedením města, které například pomáhalo s vyhledáváním veřejných sbírek pro Červený kříž či s organizací a spoluprací při sběru šatstva. Město České Budějovice bylo důležitou železniční křižovatkou, přijíždělo nebo jen projíždělo denně několik vlaků s raněnými vojíny, o které Červený kříž pečoval. Přidávaly se k němu dobrovolnice, které jim na nádraží s jejich činností pomáhaly. Lze tedy

řící, že v té, i když poměrně těžké době, byla spolupráce Červeného kříže s městem a obyvatelstvem města na velice dobré úrovni. Mohu rovněž konstatovat, že Červený kříž měl význam nejen pro město samé, ale i pro ostatní města či vesnice v okolí. Po válce pomáhal rodinám vyhledávat jejich nezvěstné rodinné příslušníky. Spolupracoval na této činnosti s ostatními spolky Červeného kříže v Praze a ve Vídni.

K vlastní práci jsem použila převážně materiály nalezené ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích. Dále jsem prostudovala dobový tisk vycházející v letech 1881 až 1918 na území města České Budějovice. Několik materiálů bylo získáno i z vlastního archivu Červeného kříže, který však lehl popelem při bombardování v roce 1945 a z tohoto důvodu zde nalezneme jen doklady od roku 1980, a to hlavně ve formě kronik jednotlivých organizací.

Seznam použitých zdrojů

1. Literatura

- DORAZIL, O. *Mezinárodní Červený kříž v historii světové*. ČSČK. Praha, 1927. ISBN neuvedeno.
- DUNANT, H. *Vzpomínka na Solferino*. Úřad Českého červeného kříže. Praha, 2004. ISBN neuvedeno.
- *Encyklopedie Českých Budějovic*. 2006, Statutární město České Budějovice – České Budějovice: NEBE s.r.o. II. rozšířené vydání. ISBN 80-239-6706-1
- *Encyklopedie Českých Budějovic* [on-line]. Statutární město České Budějovice. České Budějovice: NEBE s.r.o. © 1998 — 2017 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/>. ISBN 978-80-904100-8-4.
- KOBLASA, P. *Českobudějovický městský výbor v letech 1850 – 1918*. České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek. 1998.
- KOVÁŘ, D. *Budějovický poutník aneb Českými Budějovicemi ze všech stran*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-089-8.
- KOVÁŘ, D. *České Budějovice, Vnitřní město, I. díl, Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7340-089-8.
- PLETZER, K. *České Budějovice, Královské město na jihu Čech*. České Budějovice. 1991. ISBN 80-7016-032-2.
- SINKULOVÁ, L. *Dějiny československého lékařství, II. díl, od roku 1740 – 1848*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, Karlova univerzita, 1965. ISBN není uvedeno.

- SVOBODA, R. *Arnošt Konstantin Růžička – Josefinista na českobudějovickém biskupském stolci*, České Budějovice: Jih, 2011, ISBN 978-80-86266-57-2.
- SVOBODA, R. *Dějiny farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích. Sdružení sv. Jana Neumanna v Českých Budějovicích. 2. doplněné vydání*. České Budějovice, 2014. ISBN 978-80-86074-29-0
- SVOBODA, R. *Jan Prokop Schaaffgotsche první biskup českobudějovický*. Brno: Luboš Marek, 2009. ISBN 978-80-87127-17-9
- SVOBODA, R., *Nebroušený diamant. Třetí českobudějovický biskup Josef Ondřej Lindauer*, Praha: Vyšehrad, 2015.
- ŠVEJNOHA, J. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Úřad Českého červeného kříže. 2008. ISBN 978-80-87036-28-0.
- ŠVEJNOHA, J. *Červený kříž a červený půlměsíc*. Praha: Úřad Českého červeného kříže. 1999.
- ŽENÍŠKOVÁ, I. *Historie zdravotní a sociální péče v Českých Budějovicích od založení města po 20. století*. Bakalářská práce. Teologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 2014.
- *100 let českobudějovické nemocnice*, Nemocnice České Budějovice, a.s., 2014.

2. Prameny

A) Prameny nevydané

Státní okresní archiv České Budějovice

- SOkA České Budějovice, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže – odbočka České Budějovice*, sign. A 118, kart. č. 1.

- SOkA České Budějovice, *Ženský pomocný spolek pro Čechy – okresní odbočka České Budějovice*, sign. A 119, kniha A1.

B) Dobový tisk

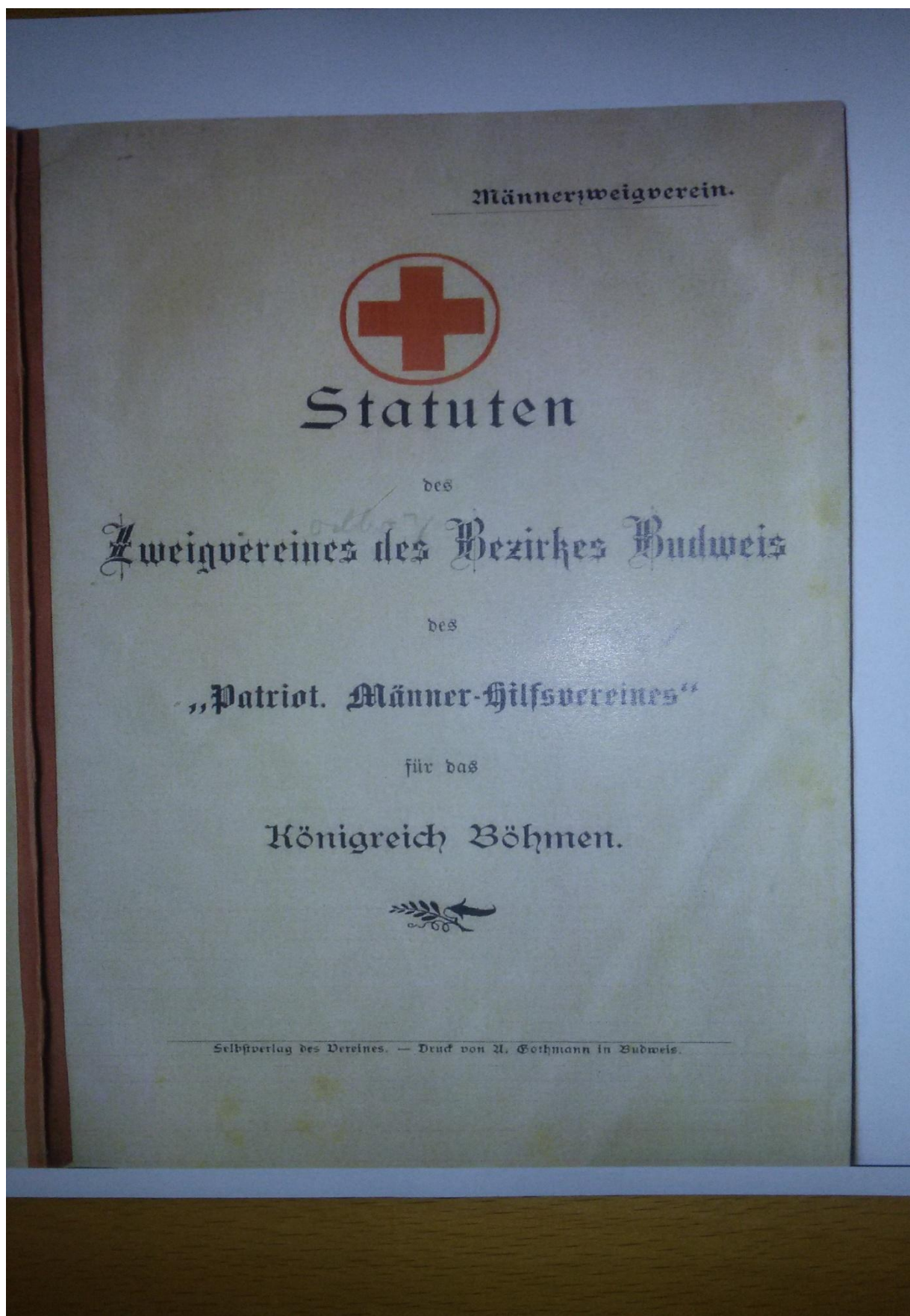
- Budivoj, roč. 17, 1881.
- Budivoj, roč. 18, 1882.
- Budivoj, roč. 19, 1883.
- Budivoj, roč. 50, 1914.
- Jihočeské listy, roč. 20, 1914.
- Jihočeské listy, roč. 21, 1915.
- Hlas lidu, roč. 8, 1913 – 1914.
- Hlas lidu, roč. 9, 1914 – 1915.
- Budweiser Zeitung roč. 20, 1881.

3. Periodika

- HLACH, M. *Dějiny českobudějovického lékařství I.* Českobudějovický deník, 2007 roč. 16, č. 17.
- HLACH, M. *Dějiny českobudějovického lékařství I.* Českobudějovický deník, 2007 roč. 16, č. 23.

Přílohy
Příloha č. I.

1. Titel.

Der Verein führt den Titel: „Zweigverein des Bezirkes Budweis des Patriotischen Männer-Hilfsvereines für das Königreich Böhmen.“

2. Vereinszweck.

Dieser Zweigverein ist ein integrierender Theil des Patriotischen Hilfsvereines für das Königreich Böhmen, und gehört mit diesem zur „österreichischen Gesellschaft vom rothen Kreuze“ (als dem organischen Verbandsverbande der österreichischen Hilfsvereine).

Die sämtlichen patriotischen Hilfsvereine zur Pflege und Unterstützung von verwundeten und erkrankten Kriegern erkennen es im Allgemeinen als ihre gemeinsame Aufgabe, die pflichtmäßige Fürsorge des Staates für die verwundeten und im Felde erkrankten Krieger zu ergänzen, und über das Maß dieser militärischen Fürsorge hinaus die Pflege der Verwundeten und Kranken nach Thunlichkeit zu verbessern.

Der Zweigverein schließt sich den einen Anhang der Statuten des Stammvereines bildenden allgemeinen Grundsätzen über das Hilfsvereinswesen zur Gänze an, und wird bestrebt sein, die daselbst (Art. I) bezeichneten Aufgaben des Hilfsvereinswesens nach besten Kräften zu erfüllen. Eine Ausfertigung dieser „Grundsätze“ wird im Vereinsarchiv aufbewahrt.

Die Thätigkeit der patriotischen Männerhilfsvereine und ihrer Zweigvereine besteht insbesondere:

In der Sammlung, Anfertigung und Vertheilung von Wäsche, Bettzeug, Kleidungsstücken und Verband-

Material aller Art, dann von Labemitteln, endlich in der Anregung und Ausbildung der freiwilligen Krankenpflege. Die von dem Vereine gesammelten Geldmittel werden nach Abzug des Beitrages zum Männer-Hilfsvereine ausschließlich diesen Zwecken gewidmet. (§. 6.)

3. Genfer Convention.

Der Verein gründet seine Wirksamkeit auf die Beschlüsse der internationalen Conferenz in Genf vom October 1863, insbesondere aber auf den daselbst zwischen mehreren europäischen Regierungen abgeschlossenen, von der k. k. Regierung unter dem 21. Juli 1866 bestätigten internationalen Vertrag vom 22. August 1864.

4. Thätigkeit im Kriege.

Zur Zeit des Krieges fungirt der Zweigverein nach Maß des Bedarfes als Organ des Patriotischen Männer-Hilfsvereines für das Königreich Böhmen, als des Stammvereines, und wird, — soweit die Mittel des Zweigvereines nicht ausreichen, — mit dem Erforderlichen vom Stammvereine versehen.

5. Vereinsfond.

Der Vereinsfond wird gebildet:

- a) aus den Jahresbeiträgen der ordentlichen Mitglieder;
- b) aus Schenkungen, Legaten, Stiftungen u. s. w. der unterstützenden Mitglieder und anderer Wohlthäter;
- c) aus den patriotischen Spenden, welche über besonderen öffentlichen Aufruf einfließen.

6. Verfügung mit dem Vereinsvermögen.

Der Männerzweigverein hat im Frieden jährlich mindestens die Hälfte seiner Geldeinnahmen an den Patriotischen Männer-Hilfsverein in Prag, als dem Stammvereine, abzuliefern.

Im Kriegsfallc muß der Zweigverein alle bei ihm eingehenden Spenden an Geld und Materialien zur Verfügung des Stammvereines stellen.

Die übrigen Einnahmen verbleiben als Specialfond unter der eigenen Verwaltung des Zweigvereines.

7. Material-Depôt.

Die bei dem Vereine einlangenden Spenden an Materialien aller Art, sowie die aus den Mitteln des Vereines beschafften Materialien und Requisiten, bilden das Material-Depôt des Vereines, dessen Magazinirung, Verwaltung und Spedition der Vereinsleitung obliegt, oder auf Wunsch derselben von dem im selben Orte etwa bestehenden Zweigvereine des Landeshilfsvereines besorgt wird.

8. Constituirung. — Mitglieder.

Der Zweigverein ist constituirt, sobald zwanzig ordentliche Mitglieder beigetreten sind.

Der Verein besteht aus:

- a) ordentlichen Mitgliedern,
- b) unterstützenden Mitgliedern.

Ordentliche Mitglieder sind Männer, welche sich zu einem Jahresbeitrage von mindestens Einem Gulden verpflichten, oder welche bei der Vereinsleitung ein Stammcapital von zwanzig fünf Gulden erlegen.

Unterstützende Mitglieder sind Personen oder Corporationen, welche ohne die dauernde Verpflichtung ordentlicher Mitglieder zu übernehmen, dem Vereine einen Beitrag an Geld, Werthpapieren oder Materialien aller Art zu Vereinszwecken zuwenden.

Die ordentlichen Mitglieder erhalten Jahreskarten.

9. Sitz und Umfang des Vereines.

Der Verein hat seinen Sitz in Budweis und umfaßt den Gerichtsbezirk Budweis.

10. Rechte der Mitglieder.

Die ordentlichen Mitglieder haben folgende Rechte:

- a) das active und passive Wahlrecht für die Vereinsleitung;
- b) das Stimmrecht, und insbesondere die Ausübung der Controlle über die Gebahrung mit dem Vereinsvermögen in der Generalversammlung.

11. Austritt aus dem Vereine.

Der Austritt aus dem Vereine steht den Mitgliedern jederzeit frei, ist jedoch der Vereinsleitung schriftlich anzuzeigen. Wenn ein ordentliches Mitglied ungeachtet wiederholter Mahnung seinen Jahresbeitrag nicht leistet, so wird es als ausgetreten betrachtet.

12. Organe des Vereines.

Die Organe des Vereines sind:

- a) der Vereinsauschuß;
- b) das Vereinspräsidium;
- c) die Generalversammlung.

13. Vereinsauschuß.

Die Geschäfte des Vereines werden durch einen aus acht Mitgliedern bestehenden Auschuß besorgt, welcher sich im Kriegs-falle über eigenen Beschluß durch Berufung einer weiteren Zahl von Mitgliedern verstärken kann.

Der Auschuß wird von der Generalversammlung mit absoluter Stimmenmehrheit aus den ordentlichen Mitgliedern auf die Dauer von drei Jahren gewählt.

In den Ausschuss können nur Mitglieder, welche die österreichische Staatsbürgerschaft besitzen, gewählt werden.

Die austretenden Ausschussmitglieder sind wieder wählbar.

Wenn Mitglieder des Ausschusses austreten oder sterben, so hat der Ausschuss das Recht, die erledigten Stellen provisorisch bis zur nächsten Generalversammlung aus den ordentlichen Vereinsmitgliedern zu besetzen. In dieser Generalversammlung findet jedoch eine Ergänzungswahl bis zum Ablaufe der ordentlichen dreijährigen Wahlperiode statt.

Wenn während der Wahlperiode ein Krieg ausbricht, so bleibt der Ausschuss während der Kriegsdauer, und noch durch 4 Monate nach dem Friedensschlusse, ohne Rücksicht auf den Ablauf der Wahlperiode in Thätigkeit.

14. Beschlussfähigkeit.

Der Ausschuss fasst seine Beschlüsse mit absoluter Stimmenmehrheit.

Zur Beschlussfähigkeit müssen mindestens drei Mitglieder des Ausschusses anwesend sein.

Der Vorsitzende stimmt in allen Fällen mit, und seine Stimme wird bei gleicher Stimmenzahl doppelt gezählt.

18. Vereinsleitung. — Wirkungskreis.

Der Ausschuss wählt aus seiner Mitte mit absoluter Stimmenmehrheit das Präsidium, bestehend aus einem Präsidenten und einem Vicepräsidenten auf die Dauer der Wahlperiode.

Das Präsidium und der Ausschuss bilden die Vereinsleitung, deren Mitglieder dem Stammvereine namhaft zu machen sind.

Zu dem Wirkungskreise der Vereinsleitung gehören alle Angelegenheiten des Vereines, welche nicht ausdrücklich der Generalversammlung vorbehalten werden, insbesondere:

- a) die Verwaltung des Fondes dieses Zweigvereines und allfälliger Stiftungscapitalien;

- b) die Berathung und Beschließung der in Friedenszeiten im Einvernehmen mit dem Stammvereine zu treffenden Maßregeln zu dem in Punkt 2 bezeichneten Zwecke;
- c) die Berathung, Beschließung und Leitung aller bei ausbrechendem Kriege und während dessen Dauer zu treffenden Maßregeln im Einvernehmen mit dem Stammvereine;
- d) die Fürsorge für die Vermehrung der Mittel des Vereines;
- e) die Einberufung und Vorbereitung der Generalversammlung;
- f) die jährliche Berichterstattung und Rechnungslegung an die Generalversammlung, und die Stellung von Anträgen an dieselbe;
- g) gleichzeitig mit der Abfuhr des im §. 6 erwähnten Jahresbeitrages hat die Vereinsleitung summarische Verwaltungsberichte nach einem mitgetheilten Formulare an den Ausschuß des Patriotischen Männer-Hilfsvereines in Prag einzusenden
- i) die Vollziehung der von dem Männer-Hilfsvereine in Prag gefaßten Beschlüsse, insbesondere, wenn diese für alle Männerhilfsvereine bindend sind;
- k) der Antrag auf Auflösung des Vereines an die Generalversammlung, welcher jedoch nur mit Zweidrittel Stimmenmehrheit des Ausschusses beschloßen, und nur nach Anhörung des Stammvereines an die Generalversammlung gestellt werden kann;
- l) die Verhandlungen mit den k. k. Behörden über die Angelegenheiten des Vereines.

16. Vereinbarung mit anderen Vereinen.

Eine wichtige Aufgabe des Zweigvereines besteht auch darin, mit Vereinen, welche in dem betreffenden Orte oder Bezirke zu anderen Zwecken bestehen, und geneigt sind, Leistungen für die freiwillige Sanitätspflege zu übernehmen, die zu einem gedeihlichen Zusammenwirken erforderliche Vereinbarung zu treffen.

17. Vereinspräsidium.

Der Präsident, oder dessen Stellvertreter, vertritt den Verein nach Außen. -- Er führt den Vorsitz in allen Sitten-

gen des Ausschusses sowie in der Generalversammlung, und leitet die Verhandlung.

Er hat für die Ausführung der vom Ausschusse gefaßten Beschlüsse zu sorgen.

Ueber Verlangen von mindestens 4 Ausschüssen, sowie über Verlangen des Präsidenten des Männer-Hilfsvereines, oder der Regierungsvertreter, muß eine außerordentliche Sitzung des Ausschusses berufen werden.

Der Präsident bestellt und entläßt die Beamten und Diener des Vereines.

Alle vom Vereine ausgehenden Schriftstücke müssen von einem Mitgliede des Präsidiums und einem Mitgliede des Ausschusses unterfertigt sein.

Aufrufe und Kundmachungen können auch nur mit dem Titel des Vereines unterzeichnet werden.

18. Generalversammlung.

In Friedenszeiten wird alljährlich, und zwar im Monat Jänner, vom Präsidium eine ordentliche Generalversammlung der Mitglieder einberufen.

Der Generalversammlung wird der Rechenschaftsbericht des Vorjahres zur Prüfung und Genehmigung vorgelegt.

Die Generalversammlung wählt zur Prüfung der Rechnung jährlich zwei Censoren und ein Ersatzmitglied, und ist bei dieser Wahl nicht auf den Kreis der Vereinsmitglieder beschränkt.

Dieselbe wählt die Mitglieder des Ausschusses, wenn deren Wahlperiode abgelaufen ist, oder wenn einzelne Stellen durch Austritt oder Tod erledigt sind.

Die Generalversammlung ist bei Anwesenheit von fünfzehn Mitgliedern beschlußfähig.

Sie faßt ihre Beschlüsse mit absoluter Majorität.

Anträge auf Abänderung dieser grundsätzlichen statutarischen Bestimmungen, oder Auflösung des Vereines können nur mit zwei Drittel der Stimmen der Anwesenden beschlossen werden.

Derartige Beschlüsse bedürfen zu ihrer Giltigkeit der Zustimmung des Patriotischen Männer-Hilfsvereines für das Königreich Böhmen.

Vier Monate nach Abschluß eines Friedens, oder über Beschluß des Ausschusses oder der ordentlichen Generalversammlung, oder auf Verlangen des Stammvereines hat der Präsident eine außerordentliche Generalversammlung einzuberufen.

Bezüglich der Erfordernisse giltiger Beschlußfassungen in dieser Versammlung gelten die gleichen Bestimmungen, wie bezüglich der ordentlichen Generalversammlung.

Sollte die Generalversammlung wegen Nichterscheinens der zur Beschlußfähigkeit nöthigen fünfzehn Mitglieder beschlußunfähig bleiben, so soll mit demselben Programme der vereitelten Generalversammlung eine neuerliche Generalversammlung und mit dem Rechte ausgeschrieben werden, daß dieselbe ohne Rücksicht auf die Anzahl der erschienenen Mitglieder beschlußfähig ist.

19. Verkehr mit dem Zweigvereine des Landes-Hilfsvereines.

Der Männerzweigverein in Budweis und der daselbst bestehende, oder sich künftig bildende Zweigverein des patriotischen Landes-Hilfsvereines werden sich in Erfüllung ihrer Aufgabe gegenseitig unterstützen.

So oft sich das Bedürfniß hiezu herausstellt, oder über Verlangen des Präsidiums des einen oder des anderen Vereines, können die betreffenden Vereinsausschüsse unter dem Voritze des Präsidenten des Zweigvereines des Landes-Hilfsvereines zu gemeinschaftlichen Sitzungen zusammentreten, um die zweckdienlichen Maßnahmen zu besprechen und die diesbezüglichen Vereinbarungen zu treffen.

20. Beirath.

Der Ausschuß des Männerzweigvereines wählt aus seinen unterstützenden Mitgliedern (§. 8) einen Beirath von 4 Herren.

Die Mitglieder dieses Beirathes haben in den Ausschußsitzungen, sowie in der Generalversammlung des Männer-Zweigvereines nur eine beratende Stimme. Sie haben den Verein in der Geschäftsführung insbesondere für das medicinische, juridische, Rechnungs- und Buchhaltungsfach in jeder Weise mit Rath und That zu unterstützen.

21. Schlichtung von Streitigkeiten.

Alle Streitigkeiten zwischen den Vereinsmitgliedern über den Inhalt und Sinn dieser Statuten, sowie der Vereinsbeschlüsse, werden in der Generalversammlung durch Vereinsbeschluß endgiltig erledigt, und ist jede anderweitige Berufung ausgeschlossen.

Zur Schlichtung anderer Streitigkeiten aus dem Vereinsverhältnisse wählt der Ausschuß alljährlich ein aus drei Mitgliedern und einem Ersatzmitgliede bestehendes stabiles Schiedsgericht, welches eines seiner Mitglieder mit dem Vorsitze betraut.

Dieses Schiedsgericht entscheidet endgiltig, und mit Ausschluß jeder anderweitigen Berufung. Der Ausschuß kann zu Mitgliedern dieses Schiedsgerichtes auch Mitglieder seines Beirathes wählen.

22. Auflösung des Vereines.

Zum Falle der beschlossenen, und von dem Patriotischen Männer-Hilfsvereine für Böhmen genehmigten Auflösung des Zweigvereines muß das Vermögen desselben einer dem Vereinszwecke entsprechenden Widmung zugeführt werden, worüber die Schlußversammlung zu entscheiden hat.

Diese Versammlung hat auch bezüglich der bestimmten Zwecken gewidmeten Fonde, für die fortgesetzte Ausführung der Widmungen nach den Bestimmungen derselben, und nach den bestehenden gesetzlichen Vorschriften, Sorge zu tragen.

23. Genehmigung der Statuten.

Die Statuten des Zweigvereines bedürfen nebst der behördlichen Genehmigung der Zustimmung des Patriotischen Männer-Hilfsvereines für das Königreich Böhmen als des Stammvereines.

B. 302 S. B.

Diesem Statute wird von Seite des Stammvereines die vorgeschriebene Zustimmung ertheilt.

Prag, den 20. September 1881.

Für den Ausschuß des Patriotischen Landes-Hilfsvereines
für das Königreich Böhmen:

Josef Ritter von Seitler.

Překlad stanov:

Oblastní svaz

STANOVY

Oblastního spolku okrsku České Budějovice

„Vlasteneckého pomocného spolku“

pro

Království české

Nakladatelství svazu - vytištěno v Českých Budějovicích.

1. Název

Spolek má název: „Pobočka spolku okrsku České Budějovice Vlasteneckého pomocného spolku mužů pro Království české.“

2. Účel spolku

Tento oblastní spolek je „integrujícím názvem Vlasteneckého pomocného spolku pro Království české a patří tak rakouské společnosti Červeného kříže“ (jako organická součást rakouských pomocných svazů).

Všechny Vlastenecké pomocné spolky pro péči a podporu zraněných a nemocných vojáků chápou jako svou úlohu patřičným způsobem doplnit povinnou péči státu o zraněné a nemocné vojáky a dle možností tuto péči o zraněné ještě zlepšovat.

Oblastní spolek se cele připojuje k doplňku stanov domovského svazu definující obecné zásady o účelu pomocných spolků a dle svého nejlepšího vědomí bude naplňovat zde vyznačené úlohy pomocných spolků. Vyhotovení těchto „zásad“ je uchováváno v archivu svazu.

Činnost vlasteneckých mužských spolků a jejich poboček spočívá především v naplňování následujících úloh:

Ve sběru, zhotovení, rozdělování prádla, povlečení, oblečení a obvazového materiálu všeho druhu, dále potravin a také iniciování a výchovy dobrovolných zdravotních sil. Peněžní prostředky, které se svazu podařilo shromáždit, budou po odečtení příspěvku na činnost svazu věnovány na výše uvedené účely (§ 6).

3. Ženevská konvence

Účinnost svazu je založená na závěrech mezinárodní ženevské konference v říjnu roku 1863, především pak ale na mezinárodní smlouvě z 22. 8. 1864, jež stvrdila 21. 7. 1866 vláda a uzavřely vzájemně mezi sebou evropské vlády.

4. Činnost v době války

V době války pracuje oblastní spolek dle potřeby jako orgán Vlasteneckého mužského pomocného spolku pro Království české coby domovského svazu a v případě, že nebude disponovat dostatkem peněžních prostředků, bude pak zaopatřen domovským svazem.

5. Fond svazu

Fond svazu tvoří:

- a) roční příspěvky řádných členů,
- b) dary, příspěvky nadací a další podporovatelé a dobročinní přispěvatelé
- c) vlastenecké příspěvky, které svaz obdrží na zvláštní výzvu

6. Dispozice s majetkem svazu

Mužský oblastní svaz musí minimálně polovinu svých příjmů odevzdat Vlasteneckému mužskému pomocnému svazu v Praze, coby domovskému svazu. V dobách války musí oblastní svaz dát k dispozici domovskému svazu veškeré přijaté peněžní a materiální dary. Zbylé příjmy zůstávají jako speciální fond oblastnímu spolku.

7. Zásoby materiálu

Veškeré materiální příspěvky, které svaz uskladnil a dále materiál a pomůcky pořízené z prostředků svazu, tvoří zásoby materiálu, jehož uskladnění, správa a transport přináležejí vedení svazu, nebo je zajišťováno na přání místní pobočky zemského pomocného svazu.

8. Ustanovení – Členové

Pobočka svazu vzniká, jakmile vstoupí dvacet řádných členů. Svaz tvoří:

a) řádní členové,

b) podporovatelé.

Řádní členové jsou osoby, které mají povinnost odevzdat za rok příspěvky minimálně ve výši jednoho guldenu, nebo kteří u vedení svazu složí základní kapitál ve výši dvacet pět guldenu.

Podporovatelé jsou osoby nebo organizace, které, aniž by se trvale zavázaly, poskytují za účelem práce svazu peněžní příspěvky, cenné papíry nebo materiál všeho druhu.

Řádní členové obdrží roční průkazy.

9. Sídlo a rozsah svazu

Sídlem svazu jsou České Budějovice a zahrnuje soudní okrsek České Budějovice.

10. Práva členů

Řádní členové mají následující práva:

a) aktivní nebo pasivní volební právo vedení svazu

b) hlasovací právo a především právo kontroly s nakládáním majetku svazu při valné hromadě.

11. Vystoupení ze svazu

Členové svazu mají právo kdykoliv vystoupit ze svazu, musí tak nicméně učinit písemně u vedení svazu. Jestliže řádný člen i přes opakované upomínky nezaplatí roční příspěvek, členství této osoby se chápe jako ukončené.

12. Orgány svazu

Orgány svazu tvoří:

- a) výbor svazu,
- b) předsednictvo svazu,
- c) valná hromada.

13. Výbor svazu.

Záležitosti svazu vyřizuje výbor svazu, tvořený osmi členy, jejichž počet může být v případě války ustanovením svazu navýšen.

Výbor svazu je volen valnou hromadou absolutní většinou řádných členů na dobu tří let. Do výboru mohou být voleni pouze členové s rakouskou státní příslušností. Členové svazu, kteří vystoupili, mohou být opět voleni. Jestliže členové výboru vystoupí, nebo zemřou, má výbor právo obsadit provizorně řádnými členy uvolněná místa až do příští valné hromady. Při této valné hromadě se pak konají doplňující volby členů výboru, jejichž činnost trvá do konce řádného volebního období.

Jestliže během volebního období vypukne válka, výbor bude pracovat během války a ještě 4 měsíce po uzavření míru, bez ohledu na průběh volebního období.

14. Usnášení schopnost

Volební období. Předsednictvo a výbor tvoří vedení svazu, jehož členy je třeba oznámit domovskému svazu.

K oblasti působení vedení svazu náleží veškeré záležitosti svazu, které nejsou vysloveně vyhrazeny valné hromadě, a to především:

- a) správa fondu a eventuálního nadačního kapitálu tohoto oblastního svazu,
- b) v souladu s domovským svazem přijímání opatření k účelu vyznačenému v bodě 2, a to v dobách míru,
- c) vedení, rady a přijímání opatření v důsledku vypuknutí války v souladu s domovským svazem,
- d) starost o rozmnožování finančních prostředků svazu,
- e) svolávání a příprava valné hromady,
- f) vypracování roční zprávy a předložení účtů a návrhů na valné hromadě,
- g) zároveň s odevzdáním ročního příspěvku, zmíněného v §6 má vedení svazu povinnost odeslat výboru Vlasteneckého pomocného svazu v Praze dle zaslání formuláře souhrnnou zprávu,
- i) vykonávání opatření, jež byla přijata Vlasteneckým pomocným mužským spolkem v Praze, zvláště jestliže jsou tato závazná pro všechny mužské pomocné svazy,
- k) návrh na rozpuštění svazu zasláný valné hromadě, který však může být zaslán valné hromadě až po konzultaci s domovským svazem a po přijetí dvoutřetinové absolutní většiny hlasů,
- l) jednání s úřady o záležitostech svazu.

16. Dohody s ostatními svazy

Důležitým úkolem oblastního spolku je dohodnout se na úspěšné spolupráci s ostatními svazy, které v místě působení svazu vznikly za jiným účelem a jsou ochotny podílet se na dobrovolné sanitární službě.

17. Předsednictvo svazu

Předseda nebo jeho zástupce zastupují svaz zvenku. Vykonává předsednictví na všech zasedáních výboru a také při valné hromadě a vede jednání. Jeho povinností je dbát na vykonávání opatření přijatých výborem. Na požádání min. 4 výborů, nebo i předsedy

mužského pomocného spolku nebo zástupce vlády je nutné svolat mimořádnou schůzi výboru.

Předseda přijímá a propouští úředníky svazu.

Veškeré písemnosti svazu musí podepsat člen předsednictva a člen výboru. Výzvy a oběžníky je možné podepsat také z titulu svazu.

18. Valná hromada

V dobách míru svolává předsednictvo jednou ročně, a sice v lednu, řádnou valnou hromadu členů.

Na valné hromadě je ke kontrole a schválení předkládána účetní zpráva za minulý rok.

Ke kontrole účtů si valná hromada volí každý rok dva kontrolory a jednu osobu k provádění evidence a při této volbě se nemusí omezovat na členy svazu. Valná hromada také volí členy výboru, jestliže uplynulo jejich volební období, nebo jestliže se místa uvolnila vystoupením nebo smrtí jednotlivých členů.

Valná hromada je usnášeníschopná za přítomnosti patnácti členů.

Závěry přijímá s absolutní většinou.

Návrhy na změny těchto základních statutárních ustanovení nebo rozpuštění svazu lze přijímat pouze v počtu dvou třetin hlasů přítomných osob. K uznání platnosti u podobných závěrů je zapotřebí souhlasu Vlasteneckého mužského pomocného spolku Království českého.

Čtyři měsíce po uzavření míru nebo z rozhodnutí výboru nebo řádné valné hromady nebo na žádost domovského spolku má předseda povinnost svolat mimořádnou valnou hromadu.

S ohledem na požadavky platnosti závěrů této hromady platí stejná ustanovení jako na závěry z řádné valné hromady.

Jestliže se valná hromada stane neusnášeníschopnou z důvodu neúčasti 15 členů, nutných pro usnášeníschopnost valné hromady, pak je nutné na základě starého programu valné

hromady vypsát novou valnou hromadu, tak aby bez ohledu na počet členů byla usnášeníschopnou.

19. Styk s pobočkou zemského pomocného svazu

Mužský oblastní spolek v Českých Budějovicích a v budoucnosti vzniklá pobočka Vlasteneckého zemského spolku se v plnění svých úkolů budou vzájemně podporovat.

Jakmile nastane potřeba, nebo na vyžádání předsednictva jednoho nebo druhého svazu, se mohou sejít dané výbory svazu za předsednictví prezidenta pobočky Zemského pomocného svazu a svolat společná zasedání, aby projednali účinná opatření a přijali potřebné dohody.

20. Rada

Výbor mužského oblastního pomocného spolku volí ze svých podporovatelů (§8) radu v počtu 4 osob. Členové této rady mají při zasedáních výboru a valné hromadě mužského oblastního spolku pouze hlas poradní. Mohou pak jakýmkoliv způsobem svaz podporovat při výkonu jeho činností, především pak v oblasti zdravotní, v oblasti práva a účetnictví.

21. Urovnání sporů

Veškeré spory mezi členy spolku o obsahu a smyslu těchto stanov, stejně jako o usneseních spolku, vyřizuje s definitivní platností valná hromada rozhodnutím svazu a každé další odvolání je tak vyloučeno.

K urovnání dalších sporů ohledně poměrů ve spolku pak volí výbor každý rok stálý smírčí soud, sestávající ze tří členů a jednoho náhradníka, přičemž pak jeden z nich je pověřen předsednictvím.

Rozhodnutí tohoto smírčího soudu jsou definitivně platná a vylučují pak další odvolání. Výbor může zvolit za členy tohoto smírčího soudu také členy rady.

22. Rozpuštění spolku

V případě rozhodnutí o zrušení pobočky spolku, povoleného Vlasteneckým mužským pomocným svazem pro Království české, musí majetek spolku připadnout na jeden z účelů spolku, o čemž je nutné rozhodnout na závěrečné hromadě.

Tato závěrečná hromada se musí také postarat o speciální fondy určené na konkrétní účely, o další rozdělování darů podle přijatých nařízení a podle stávajících zákonných předpisů.

23. Schválení stanov

Stanovy pobočky spolku potřebují vedle úředního schválení také schválení Vlasteneckého mužského pomocného spolku Království českého coby domovského svazu.

Ze strany domovského spolku se těmto stanovám uděluje potřebný souhlas.

Praha, 20. září 1881

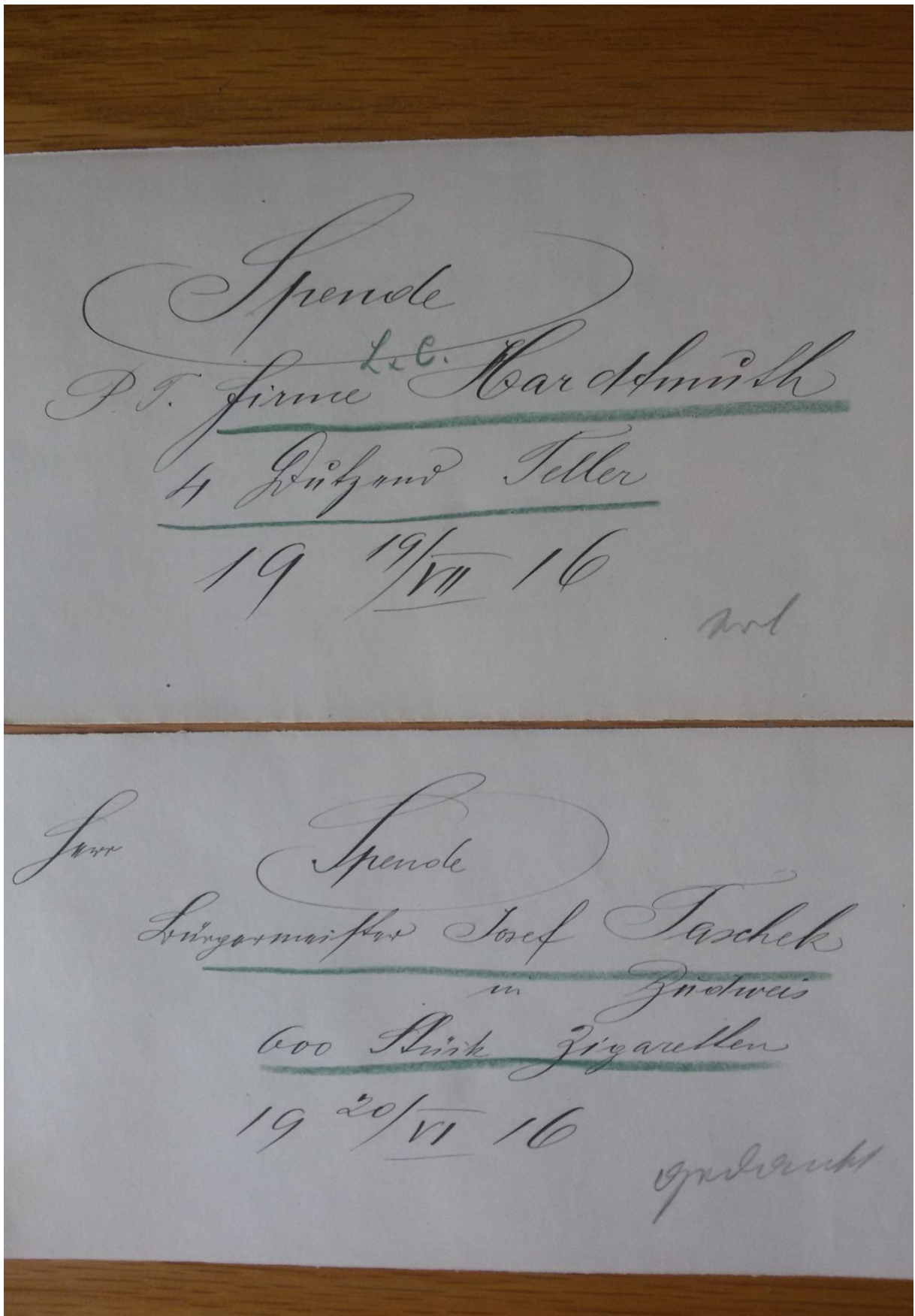
Za výbor Vlasteneckého zemského pomocného spolku Království českého Josef Ritter von Geitler.

Příloha č. III.

Název	Adresa	Dílna	
Moschnabla	Rozmich. 29		
Plešick Anna	Böhungasse 6		
Telesnický Johana	geb. Bergengasse 296	Leinb. Kapl. ...	
Picka Josefina	Lingenshale 51		
Picka Marie	Lingenshale 51		
Platová Marie	Vierhöf 66	Polkornj. Baumg.	
Nachta Marie	Böhungasse 13		
Pösekany Josef	Pöselshäuserstr. 309		

Penarcka Josef	Militärgasse 46		
Pies Rosa	Kaasg. 58		
Pöcková Marie	Pöselshäuserstr. 305		
Pohanka Marie	Vierhöf 110		
Scholola Marie	Pöselshäuserstr. 28	Loosch. Joh.	
Schroetz Anna	Bergengasse 15		
Spenglerová Marie	Böhungasse 11 geb. Lehnerin	Leinb. Kapl. 217. Kapl.	
Vickar Marie	Böhungasse 56		
Volavová Marie	Wasser Villa Kunkner		
Wacl Marie	Leinb. 26		

Name	Adresse	Dienst
Wilser Marie	Klaustergasse 137	
Willman Marie	Pfaffenloferstraße 94/8	
Wollner Marie	Friedberggasse 1	
Tibi Sarah Kath	Laasgasse 869	
Zahor Marie	Militärgasse 11	Prager Allgemeine Krankenkasse

Empfangschein — Stvrzka	Erlagschein-Složenka	Buchungsschein — Súčtovanka
über eine Einlage von K _____ h _____ d. t. vkiadu Namen _____ korva _____	Einlage K _____ h _____ Vklad geleistet durch _____ splatil _____	Einlage K _____ h _____ Vklad geleistet durch _____ splatil _____
auf das Scheckkonto bei dem I. I. Postsparkassen-Bank in Wien, Nr. na účetní účet u c. k. spořitelního úřadu poštovního ve Vídni, čís. 153.005 Kontenbuch: — Majitel účtu:	auf Konto Nr. na účet čís. 153.005	Konto Nr. Účet čís. 153.005
Rote-Kreuz-Woche Týden Červeného Kříže, PRAG-PRAHA	am dne _____ 191	Poststempel: Poštovní razítko: 153
Unterschrift des Gläubigers: Podpis věřitelka poštovního:	Poststempel: Poštovní razítko: 153	Poststempel: Poštovní razítko: 153
(Böhmisch.) D. S. Nr. 37 e A (11.) ex 1915.—	Diese Scheine sind durch den Postbeamten abzutreiben und mit der Tagesrechnung an das I. I. Postsparkassen- Amt einzuliefern. Vrodek poštovní necht' oddělit tyto listy a za-je je a denním úřadem c. k. spořitelního úřadu poštovnímu. (Böhmisch.) D. S. Nr. 37 e A (11.) ex 1915.—	(Böhmisch.) D. S. Nr. 37 e A (11.) ex 1915.—

ABSTRAKT

TŮMOVÁ, R. Červený kříž v Českých Budějovicích v letech 1881 – 1918. 2017. České Budějovice. 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova: historie, spolky, Červený kříž, České Budějovice

Úkolem práce je popsat fungování Červeného kříže v Českých Budějovicích od jeho založení, tedy roku 1881 až do roku 1918.

Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola popisuje historii města, její obyvatelstvo, průmysl, sociální politiku a spolky. Druhá kapitola se zabývá Červeným křížem v letech 1881 – 1914, jeho založením, členskou základnou, financováním, hospodařením a korespondencí spolku. Třetí kapitola pojednává o Červeném kříži v letech 1914 – 1918, jeho činnosti v době válečné, hospodářské činnosti, korespondencí spolku a době poválečné. Každá kapitola je rozdělena do několika podkapitol.

ABSTRAKT

TŮMOVÁ, R. Red Cross in Czech Budweis in years 1881 – 1918. České Budějovice. 2017. Bachelor thesis. University of South Bohemia České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Theological Disciplines. Work supervisor doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Keywords: history, associations, Red Cross committee, Czech Budweis

Aim of the thesis is description of work of Red Cross committee in Czech Budweis since it was grounded till year 1918.

The Thesis is divided into three chapters. First chapter describes the history of the city, its citizens, industry, social politics and different associations. Second chapter describes working of the Red Cross committee in years 1881 – 1914, its grounding, member base, financial sources, economy and correspondence of the association. Third chapter contains facts about the Red Cross committee in years 1914 – 1918, its working in difficult times of the World War 1, economy activities, further correspondence of the association and the time after the war. Each chapter is divided into few subchapters.